

Cem Tecimer, "Erdoğan Teziç'in *Anayasa Hukuku* Kitabına Yanlış-Doğru Cetveli Koymak", www.anayasa.gen.tr/tecimer-6.pdf (Yayın Tarihi: 28 Şubat 2025).

ERDOĞAN TEZİÇ'İN ANAYASA HUKUKU KİTABINA YANLIŞ-DOĞRU CETVELİ KOYMAK

Cem Tecimer*

"Ben – aczime galib olan – hamiyeti vataniyye ve mehabbeti milliyemin ilceatiyle eslâfî kiramın kıymetdar ve şayanı iftihar eserlerinden bazılarına – envai mevani ve müşkilât içinde – zeyiller yazmağa cür'et etdim"¹.

I. Teziç'in Kitabına Yanlış-Doğru Cetveli

Erdoğan Teziç'in *Anayasa Hukuku* başlıklı kitabı², Türk anayasa hukukunun hem akademik hem pedagojik kanonunun bir parçası³. Başka bir ifadeyle, Teziç'in kitabı, Türkiye'de anayasa hukukuna dair akademik çalışmalarda sıklıkla kendine yer buluyor ve ilaveten Türkiye'de anayasa hukuku derslerinde hâlen ders kitabı veya yardımcı kitap olarak tamamen veya kısmen okutuluyor.

---

* Harvard Hukuk Fakültesinde doktora sonrası araştırmacı.

E-posta: ctecimer@law.harvard.edu

¹ İbnülemin Mahmud Kemal İnal, *Son Sadrazamlar*, İstanbul, Dergâh Yayınları, 3. Baskı, 1982, c.I, s.1. İbnülemin'in imlasını aynen korudum.

² Erdoğan Teziç, *Anayasa Hukuku*, İstanbul, Beta, 21. Baskı, 2017.

³ Akademik ve pedagojik kanon ayrımı için bkz. J.M. Balkin ve Sanford Levinson, "The Canons of Constitutional Law", *Harvard Law Review*, Cilt 111, Sayı 4, 1998, s.970-976.

Erdoğan Teziç, *Anayasa Hukuku*, İstanbul, Beta, Çeşitli Baskılar.

(Altın Yukarıya Doğru)

1. Baskı, 1986.
3. Baskı, 1996.
5. Baskı, 1998.
8. Baskı, 2003.
13. Baskı, 2009.
15. Baskı, 2011.
16. Baskı, 2013.
17. Baskı, 2014.
20. Baskı, 2016.

Fotoğraf: K. Gözler

Teziç'in kitabının Türk anayasa literatürü kanonunun bir parçası olduğunu teslim ederken, bunu takdir zımnında değil, tespit zımnında söylüyorum. Zira kanonlar bu vasıflarını kendilerinde mündemiç sebeplerle kesbetmezler: kanonun kanon olması için ona kanon diyecek yeter sayının varlığı kâfidir⁴. Beğenilsin veya beğenilmesin ve aşağıda örnekleyeceğim özen eksikliğine ve en mühimi ihtiva ettiği onlarca bilgi yanlısına rağmen Teziç'in kitabı, okunan, okutulan, kendisine olumlu yahut olumsuz atıfta bulunulan ve hukukçu birkaç neslin belleğinde yer etmiş bir anayasa hukuku kitabı olarak, Türk anayasa kanonundan sayılmak gerekir⁵.

Burada, Teziç'in kitabını eleştirel bir bakış açısıyla ele alarak Türk anayasa literatürünün daha geniş çapta, esaslı ve devam eden bazı akademik ve pedagojik "sancı"larına da temas etmek istiyorum.

Bu çalışmada, Teziç'in, vefatından evvel son şeklini verdiği Nisan 2016 tarihli 20. baskıdan tıpkı basım olan Eylül 2017

⁴ Benzer yönde "antikanon" vasfının içkin bir hususiyet olmadığı hakkında meselâ bkz. Jamal Greene, "The Anticanon", *Harvard Law Review*, Cilt 125, Sayı 2, 2011, s.436.

⁵ Bu satırların yazarı da Teziç'ten pasajları ders olarak okudu ve akademik neşriyatında hâlen Teziç'e referansta bulunuyor.

tarihli 21. baskıyı kullandım. Kitabın sadece Amerikan hukukuna taalluk eden pasajlarında yer alan bilgileri tahkik ederek bir tür akademik “fact-checking” veya verilen bilgiyi doğrulama egzersizine giriştim. Neticede ortaya, basit terimsel yanlışlardan içeriğe ilişkin daha esaslı yanlışlara uzanan, geniş yelpazeli ve tahminimin ötesinde hacimli bir hatalar dizgesi çıktı. Eskiden hatalı basılan kitapların sonuna “hata-savab cedveli”⁶ veya daha güncel söyleyişle “yanlış-doğru cetveli” ilave edildi. Teziç’in Amerikan hukukuna ilişkin verdiği yanlış bilgilerin hacmi, beni bu eski geleneği ihyaya sevk etti. Aşağıda çalışmanın sonuna ilave ettiğim “**EK: YANLIŞ-DOĞRU CETVELİ**” işte bu egzersizin bir ürünü olarak ortaya çıktı.

Hemen belirteyim: bu yanlış-doğru cetvelini hazırlarken iki prensipten yola çıktım. *Birincisi*, 2016 senesini *terminus ad quem* kabul ettim. Başka bir ifadeyle, Teziç’in Amerikan hukukuna dair verdiği herhangi bir bilgi, 2016’dan sonra güncelliğini yitirmiş ve dolayısıyla yanlışlanabilir hâle gelmişse, bunu dikkate almadım. Zira Teziç hayatta iken ve kitabının Nisan 2016 tarihli önsözünde “bütünüyle gözden geçilerek, tarafımdan kaynaklanan hatalar ve eksiklikler giderilmeye gayret edilmiş”⁷ diye bahsini açtığı ve yazarı hayatta iken verilen (ve gerekli özen gösterilse tashih edilebilecek) yanlış bilgilere odaklanmak istedim. Meselâ, Teziç’in, Amerikan siyasi hayatını tarif ederken, Cumhuriyetçi ve Demokrat partiler arasında mühim bir programatik veya ideolojik fark olmadığı yönündeki mükerrer savları⁸, 2016 Amerikan siyasi hayatında, yani Başkan Trump öncesi durumda, en azından kısmen doğru sayılabileceği için bu savları yanlış-doğru cetveline almadım. Nitekim kitap en son 2016’da güncellendiği için o günden bu yana cereyan eden hukuki ve siyasi hadiseler Teziç’in kitabının güncelliğini yer yer aşındırmıştır ki bu da son derece tabiidir ve vefat

⁶ Bu konuda meselâ bkz. Ali Adem Yörüük, “İlk Hukuk Lügatlerimiz (1870-1928)”, *Türk Hukuk Tarihi Araştırmaları*, Sayı 2, 2006, s.113, 121.

⁷ Teziç, *op. cit.*, s.v.

⁸ *Ibid.*, s.379, 414, 536.

eden bir yazarı bu durumda mesul tutmak hakkaniyete sığmayacağı gibi akıl kârı da değildir. Meselâ Teziç’in kitabı, 2016’dan sonra mülga olan KHK⁹ ile tüzüklerden¹⁰ ve Askerî Yargıtaydan¹¹ bahsetmekte ve İngiltere’yi hâlen Avrupa Birliği üyesi olarak zikretmektedir¹². Bu çalışmada bu kabilden tabiri caizse “zamanaşımına uğramış” bilgilere odaklanmadım. *Yazarın sağlığında kitabında yer verdiği ve o zaman da hatalı olan bilgilere odaklandım.* Tekrar edeyim ki, kitabı baştan sona tekrar ve olabildiğince müdekkikane okumakla beraber, yukarıda bahsettiğim “fact-checking” egzersizimi, kitabın Amerikan hukukuyla alakalı pasajlarına hasrettim.

İkincisi, Teziç’in Amerikan hukukuna dair verdiği bilgilerden yanlışlığı sarih olanlara odaklandım. Başka bir ifadeyle, Amerikan hukukuna dair bilgi, yanlış değil fakat mühim bir nüanstan bahsetmediği için eksikse, bununla ilgilenmedim ve aşağıdaki yanlış-doğru cetvelinin kapsamına almadım. Dikkatimi, yanlışlığı “tevil” yoluyla dahi “rehabilitate” edilemeyecek kısımlara, başka bir tarifile, “bariz yanlışlar” a yoğunlaştırdım. O sebeple, meselâ Teziç’in, Amerikan Anayasasının kanunların yargısal denetimine yönelik bir hüküm içermediği yönündeki savını¹³ yanlış saymadım ve Amerikan hukukçularının ve hukuk tarihçilerinin anayasal metinde olduğunu ve yargısal denetime dayanak teşkil ettiğini iddia ettikleri lafzi karineleri¹⁴ sayıp dökmeye çalışmadım. Yahut Teziç, federe devletlerin yapacakları anlaşmaların federal devletin onayına tâbi olduğunu ifade ettiği vakit¹⁵, bu hususun Amerikan anayasa literatüründe

---

⁹ *Ibid.*, s.35.

¹⁰ *Ibid.*, s.75-76.

¹¹ *Ibid.*, s.476-477.

¹² *Ibid.*, s.89, dn.163.

¹³ *Ibid.*, s.216, 538.

¹⁴ Meselâ bkz. Jesse H. Choper, Richard H. Fallon, Jr., Yale Kamisar, Steven H. Shiffrin, Michael C. Dorf ve Frederick Schauer, *Constitutional Law: Cases, Comments, and Questions*, St. Paul, MN, West Academic Publishing, 12. Baskı, 2015, s.13-18.

¹⁵ Teziç, *op. cit.*, s.152.

tartışmalı olduğunu¹⁶ hatırlatmadım ve Teziç'in bundan bahis açmamasını bir yanlış saymadım.

II. Teziç'in Kitabına İlave Eleştiriler

Kitabı yeniden okurken gözüme çarpan pek çok ilave yadırgatıcı husus oldu. Burada üçünü belirtmekle iktifa edeyim. Evvelâ, kitapta onlarca ve onlarca noktalama ile imla hatası ve cümle düşüklüğü var. Hemen ifade edeyim ki bunların pek azı, Teziç'in meramını anlatmasına mâni. Elbette son tahlilde beşer şaşar. *Errare humanum est*¹⁷. Vefakat tümüyle sayıp dökmeye lüzum olmayan bu noktalama¹⁸ ve imla hatalarının¹⁹ tek tek

¹⁶ Meselâ bkz. Curtis A. Bradley, "State International Agreements: The United States, Canada, and Constitutional Evolution", *Canadian Yearbook of International Law*, Cilt 60, 2022, s.12.

¹⁷ Hâmiş: *Errare humanum est perseverare autem diabolicum*.

¹⁸ Meselâ bkz. Teziç, *op. cit.*, s.5 (Anayasadan tırnak işaretiyle başlayan alıntı kapanmamış); 10, dn.6 (Anayasa Mahkemesi kararından alıntı tırnak işaretiyle kapanmamış); 12, dn.14 (iki Anayasa Mahkemesi kararından sonra nokta eksik); 58, dn.99 (açılmayan parantez kapanmış); 69, dn.124 (kanun başlığı tırnak içine alınmış ama tırnak işareti ile kapanmamış); 160, dn.3 (virgül hatası); 170 (tırnak işareti kapanmamış); 173 (açılmayan tırnak işareti kapanmış); 188 (açılmayan tırnak işareti kapanmış); 217 (2. Dünya Savaşı yazılırken iki nokta konmuş); 218 (virgül kendisinden öncesi kelime ile bitştirilmemiş); 219, dn.98, 100-101 (nokta işaretleri konmamış); 219 (tırnak işareti kapanmamış); 222, dn.105, 106 (nokta işaretleri konmamış); 223 (tırnak işareti kapanmamış); 225 (tırnak işareti kapanmamış); 226 (tırnak işareti kapanmamış); 237, dn.151 (tırnak işareti kapanmamış); 241, dn.160 (tırnak işareti kapanmamış); 247, dn.177 (nokta işareti konmamış); 258, dn.202 (açılmayan parantez kapanmış); 260 (tırnak işareti kapanmamış); 261 (nokta işareti cümlelerin ortasına konmuş); 274 (açılmayan tırnak işareti kapanmış ve tırnak işareti kapanmamış); 274, dn.232-235 (nokta işaretleri konmamış); 275, dn.236, 239 (nokta işaretleri konmamış); 288 (tırnak işareti yanlış yerde başlatılmış); 289, dn.17 (nokta işareti konmamış); 314, dn.65 (fazladan nokta işareti konmuş); 344, dn.114 (açılmayan parantez kapanmış); 343, 346 (ondalık dilim virgül değil nokta ile belirtilmiş); 348 (tırnak işareti kapanmamış); 353, dn.127 (açılmayan parantez kapanmış); 367, dn.142 (nokta işareti cümle ortasına konmuş); 369 (açılmayan tırnak işareti kapanmış); 374 (açılan parantez kapanmamış); 382, dn.160 (nokta işareti konmamış); 386 (tırnak işareti kapanmamış); 387, dn.163 (nokta işareti cümle ortasına konmuş ve açılmayan parantez kapanmış); 395 (tırnak işareti kapanmamış); 398, dn.177 (açılmayan parantez kapanmış); 431, dn.13 (kesme işareti yerine tırnak işareti kullanılmış); 452 (tırnak işareti kapanmamış); 469, dn.81 (açılmayan parantez kapanmış); 469, dn.82 (açılmayan tırnak işareti kapanmış); 472 (tırnak işareti kapanmamış); 472, dn.86 (cümle sonuna fazladan nokta konmuş); 474 (tırnak işareti kapanmamış); 475, dn.90 (açılan parantez kapanmamış); 478 (açılmayan parantez kapanmış); 482,

dn.98 (nokta işareti konmamış); 510 (cümle sonuna nokta işareti konmamış ve açılan parantez kapanmamış); 518 (iki virgül peş peşe konmuş); 545, dn.175 (cümle içine nokta işareti konmuş); 552 (açılan parantez kapanmamış ve cümle sonuna nokta işareti konmamış).

- ¹⁹ Mesela bkz. *ibid.*, s.5 (aynı sayfada kesin hükmün eski tabiri hem “kaziye-i muhkeme” hem de “kaziyye-i muhkeme” olarak yazılıyor); 30 (kuvvetler ayrılığının k’si hataen büyük yazılmış); 30 (Zabıta-i Saydiyye Nizamnamesi, “Zabıtaî Saydiye” olarak yazılıp Farsça terkip i’si nispet i’sine döndürülmüş); 34 (“meclis yorumları ilgili” → “meclis yorumlarıyla ilgili”); 45 (“görüşü ilk bakışta hukuken isabetli olup olmadığı düşünülebilir” → “görüşünün ilk bakışta hukuken isabetli olup olmadığı düşünülebilir”); 57 (“kongre” ve “Kongre” diye iki türlü imla benimsenmiş); 63, dn.105 (“İlgili” → “İlgili”); 70, dn.125 (“Nizamme-i Dahili” → “Nizamname-i Dahili”); 75, dn.140 (“Tazmin Salahiyeti” → “Tanzim Salahiyeti”); 87, dn.159 (“CAPİTANT” → “CAPITANT”); 93 (“kurallar kademelenmesini (hiyerarşisini)” → “kurallar kademelenmesinin (hiyerarşisinin)”); 110 (“1973 Anayasası” → “1793 Anayasası”); 117, dn.41 (“BAŞĞİL A.T.” → “BAŞĞİL A.F.”); 121 (“David Easton” → “David Easton”); 122 (“taleplerin oluşmasını . . . önlenmesi” → “taleplerin oluşmasının . . . önlenmesi”); 124 (“feed-back” ve “feed back” diye ikili imla benimsenmiş); 133, 135 (“hernekadar” → “her ne kadar”); 149 (“Nigerya” → “Nijerya”); 174, dn.30 (“Cromwel” → “Cromwell” ve “Instrument of Governement” → “Instrument of Government”); 185 (“Meclisi Müessesan” → “Meclis-i Müessisan”); 186 (“Ali Kirmen” → “Ali Sirmen”); 190, dn.58 (“Bkz.” → “bkz.”); 197, dn.66 (“Bkz.” → “bkz.”); 221 (“istenmişti” → “istenmişti”); 232, 235 (dahi anlamında de ayrı yazılacak); 240 (“Resmî” → “resmî”); 249, 250 (“Injunction” → “Injunction”); 259, dn.203 (“BKz.” → “bkz.”); 271 (“injonction” → “injunction”); 271, dn.228 (“ve vd.” → “vd.”); 276 (“Pilot kararlar” → “Pilot kararları”); 280 (“seçtimi” → “seçti mi”); 281 (dahi anlamında da ayrı yazılacak); 285 (“azladebilirler” → “azledebilirler”); 286, dn.9 (“Manor of Northstead” → “Manor of Northstead”); 297 (“mütevazı” → “mütevazı”); 302 (“kökelik” → “kölelik”); 307 (“Bunlar:Akıl hastalığı” → “Bunlar: Akıl hastalığı”); 309 (“değiştirebilecekledi” → “değiştirebileceklerdi”); 315 (“tek oy.1982” → “tek oy. 1982”); 322 (“Meselâ,Fransa’da” → “Meselâ, Fransa’da”); 324 (“26. 141” → “26.141” veya “26,141”); 332 (“uygulanan ön-seçim mekanizmasının” → “uygulanan ön-seçim mekanizması”); 345 (“sistemin siyasi sonuçları” → “Sistemin siyasi sonuçları”); 353 (“sistemde leri” → “sistemde”); 356 (“bir partiye o vermektedir” → “bir partiye oy vermektedir”); 361 (“sie haben zweistimmen” → “Sie haben zwei Stimmen” ve “Länd” → “Länder”); 369 (“1;15” → “1; 15”); 371 (“taktirde” → “takdirde”); 373, dn.150 (“Daha bilgi” → “Daha fazla bilgi”); 375, dn.154 (“Bkz.” → “bkz.”); 379 (“çatışma zorunda” → “çatışmak zorunda”); 381 (dahi anlamındaki de ayrı yazılacak); 383 (“Herri Batasuna Partisi’nin” → “Herri Batasuna Partisi”); 409 (“seçilmiş olan partili üye” → “seçilmiş olan partili üyenin”); 409, dn.189 (“Bkz.” → “bkz.”); 421, dn.198 (“Bkz.” → “bkz.”); 435-436 (“müdahele” → “müdahale”); 436 (“(m.41/1),başlangıçta” → “(m.41/1), başlangıçta”); 443 (“Chancellor” → “Chancellor”); 447, dn.36 (“Bkz.” → “bkz.”); 448 (“freedom of speach” → “freedom of speech”); 454, dn.52 (“1962,s. 96” → “1962, s. 96”); 462 (“Anayasamızdaki bu düzenlemelerin” → “Anayasamızdaki bu düzenlemeler”); 471 (“Müstâkîm” → “Müstakîm” ve “metâmetli” → “metânetli”); 473 (dahi anlamındaki da ayrı yazılacak); 475 (“Yalnızca” → “yalnızca”); 488 (“ifa etmem” →

kendilerinden ziyade *sıklığı* ve *çokluğu*, kitabın yazımında gösterilen daha doğrusu gösterilmesi icap eden özen yükümlülüğü meselesini çarpıcı bir şekilde gözler önüne seriyor. Hele ki kitabın, yazarının sağlığında, 1986'da başlayıp 2016'ya kadar ulaşan oldukça uzun bir dönemde tam tamına yirmi baskı yaptığı hatırlanacak olursa, yazarın bu uzun erimli tashih imkânı karşısında bahsettiğim bu hatalarının devamı, durumun vahameti zannederim artıyor ve yazarın evvelki bir baskının önsözünde yer alan “bütün müellifler için en zor olanı, kitaptaki kusurlarını giderebilmektir”²⁰ savunmasının sahiciliğini sorguluyor.

İkincisi, kitabın başlık ve numaralandırma hataları²¹ ve kendi kendine atıflarında yani “iç atıfları”nda (“cross references”) sıklıkla tekrar eden hatalı göndermeleri²², kitabı okumayı ilaveten güçleştirip, hemen yukarıda bahsettiğim özen yükümlülüğü meselesini tekrar gündeme getiriyor.

Üçüncü ve son olarak kitap, alıntı ve atıf usulleri konusunda da başarılı bir performans gösteremiyor²³. Vakıa, Türkiye’de

---

“ifade etmem”); 492 (“eder.güvenliği” → “eder, güvenliği”); 527 (“vermelerinin istemişti” → “vermelerini istemişti”); 537 (“Amerikan Barasonunu” → “Amerikan Barosunun”); 546, dn.176 (“Bkz.” → “bkz.”); 549 (“rusça” → “Rusça”); 550 (“Medevedev” → “Medvedev”); 550, dn.180 (“Parlâmenter” → “Parlâmenter” veya “Parlamenter”); 552 (“aha önce” → “daha önce”); 559 (“yol kazaları” → “yol kazaları”); 587 (“öyleki” → “öyle ki”).

²⁰ Erdoğan Teziç, *Anayasa Hukuku*, İstanbul, Beta, 13. Baskı, 2009, s.iii. (Diğer bütün dipnotlardaki Teziç atıfları, 21. tıpkı baskıyadır).

²¹ Meselâ bkz. Teziç, *op. cit.*, s.43 (1 ve 2 diye devam eden bahsin bir anda c)’ye geçmesi); 478 (bir a) olmadan b)’ye geçilmesi).

²² Meselâ bkz. *ibid.*, s.17, dn.23 (s.268’e gönderme s.264’e olacak); 17, dn.24 (s.63, dn.103’e gönderme s.63, dn.105’e olacak); 69 (s.267-269’a gönderme s.268-270’e olacak); 70 (s.55, dn.93’e gönderme s.55, dn.94’e olacak); 97, dn.179 (s.59’a gönderme s.73’e olacak); 191 (s.180-181’e gönderme s.179’a olacak); 202 (s.92, dn.170’e gönderme, s.92, dn.172’ye olacak); 225, dn.111 (s.33, dn.46’ya gönderme s.33, dn.47’e olacak); 244 (s.94, dn.177’ye gönderme s.94, dn.178’e olacak); 325, dn.87 (s.234, dn.138’e gönderme, s.234, dn.139’a olacak); 337 (s.274’e gönderme, s.275’e olacak); 359 (s.346, dn.118’e gönderme, s.346, dn.119’a olacak); 559 (s.241, dn.159’a gönderme, s.241, dn.160’a olacak).

²³ Meselâ bkz. *ibid.*, s.7 (Ulpianus’a atfedilen ve tırnak içinde verilen alıntıya kaynak gösterilmiyor); 19-20 (1982 Anayasasının gerekçesinden aynen alıntıya kaynak gösterilmiyor); 125 (Easton’dan aynen ve mealen alıntı yapılan cümlelerin

alıntı ve atıf sorunu, hem Teziç'in akademide aktif olduğu dönemde hem de bugün, halli oldukça müşkül bir mesele olarak gerek anayasa hukuku yazınında gerekse de daha genel manada hukuk yazınında (ve hatta bütün bir akademide) müzminleşmiş şekilde sürüp gidiyor²⁴.

III. Teziç'in Kitabının Değeri

Teziç'in kitabının değeri, aktardığı bilgiler toplamında değil. Kaldı ki, sadece Amerikan hukukuna hasrettiğim bu kısa "fact-checking" egzersizi dahi onlarca bilgi yanlışını ortaya koyduğuna göre, Teziç'in Amerika haricindeki memleketlerin hukuklarına ilişkin olarak söyledikleri ve/ya naklettikleri ne derece sıhhatli diye sormak gerekir. Sözgelimi, kitapta kendisine en ziyade başvuru yabancılık hukuk düzeni Fransa olduğu için, Fransız anayasa hukukunu geçmiş ve bugünü ile bilen birinin Teziç'in kitabının Fransız hukukuna taalluk eden pasajlarını dikkatli bir gözle okuması ve buralarda yer alan bilgileri teyide teşebbüs etmesi oldukça ilginç ve verimli bir çalışma olabilir.

---

kaynağı zikredilmiyor); 133 (Gobineau'dan yapılan mealen alıntıya kaynak gösterilmiyor); 134 (Ernest Renan'dan yapılan doğrudan alıntılara kaynak gösterilmiyor); 139 (Jellinek'ten yapılan doğrudan alıntıya kaynak gösterilmiyor); 162, dn.7 (John Rawls'ın kitabının Fransızca tercümesi kaynak olarak gösterilirken tercüme edenin ismine yer verilmiyor); 163 (Emile Chartier'den doğrudan alıntıya kaynak gösterilmiyor); 309-310 (Barnave'dan aynen alıntıya kaynak gösterilmiyor); 310 (Rousseau'dan aynen alıntıya kaynak gösterilmiyor); 333 (Robert Michels'den yapılan mealen nakle kaynak gösterilmiyor); 337, dn.106 (Hikmet Sami Türk'ün atıfta bulunulan makalesi "Seçim Sistemleri" değil, "Seçim, Seçim Sistemleri ve Anayasal Tercih" başlıklıdır ve yayımlandığı derginin ismi "Anayasal Yargı" değil "Anayasa Yargısı"dır); 353, dn.127 (Hikmet Sami Türk'ün aynı yayını bu sefer "Anayasa Yasası" diye var olmayan bir dergide gösterilmiştir); 375 (M. Duverger'den aynen alıntıya kaynak gösterilmiyor); 469, dn.82 (Türk Hukuk Lügatinden yapılan alıntıya kaynak gösterilmiyor); 493 (Montesquieu'den yapılan aynen alıntılara kaynak gösterilmiyor); 503 (A. Siegfried'den yapılan aynen alıntıya kaynak gösterilmiyor); 523 (Adolphe Tiers ve François Guizot'dan yapılan aynen nakillere kaynak gösterilmiyor). Bunun yanında, kitabın dipnot ve metin içi alıntı ve atıf usulleri arasında gidip geldiğini de gözlemek mümkün. Meselâ bkz. *ibid.*, s.24 (metin içi referans), 30 (dipnotta referans), 38 (aynı sayfada bir mahkeme kararını dipnotta gösterirken bir diğerini metin içinde belirtme).

²⁴ Bu yönde ayrıca bkz. Kemal Gözler, *Alıntı ve Atıf Usûlleri*, Bursa, Ekin Yayınları, 2023, s.1-4.

Teziç'in kitabının asıl değeri, özellikle artık bugün için, üç noktada toplanabilir. Birincisi, Teziç'in kitabının dilidir. Eski ve yeni dili mezceden ve okuruna daima eski ve yeni hukuk tabirini bir arada verme kaygısı güden kitap²⁵ bu bakımdan vokabüler geliştirici bir hususiyete sahip görülebilir. (Teziç'in eski tabirleri sıklıkla kullanması, 1960'lardan itibaren hızla kullanımından düşen "meğе/mağа" eklerini ("meye/maya" karşılığı; meselâ "yapmaya" yerine "yapmağа") sıklıkla kullanması²⁶ ile beraber mütalaa edilebilir).

Teziç'in kitabının ikinci değeri, Türkiye'de anayasal hafızanın bir bilançosunu yer yer tutabilmesindedir. Bundan kastım, bugün dahi anayasal bir sorun olarak süren meselelerin 1961 ve hatta 1924 anayasalarındaki muadillerini veya bu devirlerdeki öncüllerini yer yer nokta atışıyla tespit edebilmesi veya bugün sorun olmaktan çıkmış yahut gündemden düşen anayasal mevzuların önceki anayasalar altında bir zamanlar gündemde olduğunu hatırlatabilmesidir. Meramımı örneklerle somutlayayım. Teziç, yasama yetkisinin devredilmezliğinden

²⁵ Meselâ bkz. Teziç, *op. cit.*, s.4 (kübra, suğra, kıyas); 7 (kaziye-i muhkeme); 9 (ta'lil, istikra, gaiyet, illiyet); 13 (teati); 14 (mefhum-u muhalif); 17 (asli); 51 (takdimen, müstaceliyet); 57 (taliki veto); 69, dn.124 (meriyet, muteberlik); 70 (re'sen); 83 (mütearife); 125 (tasviri); 131 (lâzım-ı gayrî müfârik); 144 (ademi temerküz); 145 (ademi merkeziet); 163 (mülâhazat, hikmet-i hükümet); 182 (müstenkif); 191 (müştak); 227, dn.119 (teşbih-i merdûd); 246 (mesele-i müstehire); 247 (amme intizamı, iptidaen, intihaen); 248 (mütেকaddim mesele); 268 (keenlemyekûn); 285 (barika-i hakikat müsademe-i efkardan neşet eder); 292 (istişari, tasdik); 315 (müteaddit oy, muzaaf oy); 405 (mütecannis); 429 (veraset); 433 (aksülamel); 447 (muafiyet); 488 (teşriî muafiyet, mutlak masûniyyet, nispi masûniyyet); 459 (tevkif); 461 (evleviyet); 462 (mücâmele); 478 (icabî, selbî); 482 (müddei umumi); 514 (tesanüd); 515 (istizah); 550, dn.180 (arîz, amik); 557 (İhtilâl-i Kebir).

²⁶ Meselâ bkz. *ibid.*, s.16, dn.21 ("kurulmağа"); 97 ("açıklanmağа"), 119 ("saptamağа"); 213 ("kılmağа"); 216 ("içermeğе"); 220 ("etmeğе"); 249 ("başvurmağа"); 281 ("hazırlamağа"); 282 ("etkilemeğе"); 331 ("belirlenmeğе"); 337 ("hal edilmeğе"); 348 ("girmeğе"); 377 ("koparmağа", "artmağа"); 380 ("edilmeğе"); 381 ("söz edilmeğе"); 384 ("karar vermeğе"); 397 ("getirilmeğе"); 400 ("vermeğе", "kazandırmağа"); 401 ("olmağа"); 405 ("bütünleştirmeğе"); 406 ("etkilemeğе"); 412 ("olmağа"); 432 ("oy toplamağа"); 443 ("toplanmağа"); 494 ("bırakmağа"); 516 ("çekilmeğе"). Yeri gelmişken ilave edeyim ki yazarın, Batı dünyasına göndermede bulunmak için "Frenkler" tabirini kullanması, adeta son dönem Osmanlı hukuk ders kitaplarını çağırıştırır gibidir. Bkz. *ibid.*, s.3, 4, 18.

bahsederken, bunu Anayasa Mahkemesinin hem 1961 ve 1982 Anayasaları tahtında verdiği kararlar manzumesini dikkate alarak yapıyor²⁷; keza zımni ilga müessesesini tartışırken de hem 1961 hem 1982 anayasal içtihadını birlikte değerlendiriyor²⁸; anayasal teamüller bahsinde 1924 Anayasası devrine atıfta bulunuyor²⁹; seçim hukukundan bahsederken, siyasilere seçim sistemleri konusundaki tercihlerine Anayasa Mahkemesinin yargısal müdahalesini, 1960’lardan başlayarak 1990’lara kadar uzanan bir kararlar dizgesi ile beraber tartışıyor³⁰ ve Anayasa Mahkemesinin, kanunun amaç unsurunu denetleyip denetleyemeyeceğini anlatırken, yine anayasal hafızayı tazelercesine meseleyi 1950’lerde Demokrat Parti tarafından çıkarılan ve seçmenleri cezalandırma amacı güttüğü ifade edilen kanunlara kadar götürebiliyor³¹.

Teziç’in kitabının üçüncü değeri bilhassa ileride hukuk tarihçileri³² ve siyasi tarihçiler için ortaya çıkacaktır. Zira, artık 2000’li yıllara gelindiğinde Teziç’in kitabı, AKP iktidarının iniş ve çıkışlarına yer yer hukuki yer yer de siyasi bir polemik olarak tasarlanmış pasajlar ihtiva etmeye başlayacaktır. Bunlar arasında göze çarpan bazı konular şöyle: üniversitelerde başörtüsü yasağı³³, Anayasa Mahkemesinin “367” kararı³⁴, 2010 referandumu³⁵ ve o zamanki ismiyle Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu’nun yeniden yapılandırılması³⁶, vatandaşlık tanımı-

---

²⁷ *Ibid.*, s.21-22.

²⁸ *Ibid.*, s.68.

²⁹ *Ibid.*, s.86.

³⁰ *Ibid.*, s.231, dn.130.

³¹ *Ibid.*, s.234.

³² Hukuk tarihine ilişkin veriler, kitabın sık sık alıntılıdığı veya hürmetle atıfta bulunduğu akademisyenleri de kapsamaktadır. Teziç’in, başta öğrencisi olduğu Tarık Zafer Tunaya’ya ve sonra da Ali Fuat Başgil’e ayrı bir afinitesi olduğu gözden kaçmıyor. Meselâ bkz. *ibid.*, s.3 (“merhum Profesör Başgil”); 8, dn.4 (“muhterem Profesör rahmetli Hocam Tarık Zafer Tunaya”); 226 (“Muhterem Hocam, Tarık Zafer Tunaya”); 380 (“Muhterem Hocam Profesör Tunaya”).

³³ *Ibid.*, s.202-204.

³⁴ *Ibid.*, s.552.

³⁵ *Ibid.*, s.164, 209, 228, 559, dn.191.

³⁶ *Ibid.*, s.483.

na dair anayasal tartışmalar³⁷, anadilde eğitim meselesi³⁸, “Deniz Feneri” davası³⁹, 17-25 Aralık hadiseleri⁴⁰ ve nihayet yazarın vefat ettiği tarihte (2016) gündemde olan ve kişiselleştirilmiş iktidar taleplerini içeren anayasa değişikliği istekleri⁴¹.

Teziç, Yükseköğretim Kurulu başkanlığı ve üniversite idareciliği gibi vazifeleriyle⁴² aslında 2010 öncesi merkez-bürokratik ve hukuk elitinin kesiştiği bir yerde duruyor ve hem kitabında hem de kamuya verdiği demeçlerde, o günün ve bugünün iktidar partisinin (o dönem) bazı kesimlerce kısmen sahici özgürlük talepleri olarak değerlendirilen taleplerini eleştiriyor ve ilaveten özgürlük kisvesi altında çoğunlukçu bir anayasa mühendisliğinin planlandığını haber veriyordu. Teziç'in bu eleştirilerinin hukuken ikna ediciliği, sahiciliği, siyaseten yerindeliği ve öngörülerinin tutup tutmadığı, bu çalışmanın kapsamı ve ilgi alanı dışında. Meramım başka: Teziç'in kitabı, özellikle yazarının hayatta olduğu sıradaki son baskılarda bu eleştirilere sıklıkla yer verdiği için, aslında bir tür polemik veya “şikâyetnâme” olarak da okunabilir—ki kitabın üçüncü ve uzun vadede Türk anayasa yazınına belki de en değerli katkısı tam da burada ortaya çıkıyor. Teziç, başka yazılarımda “Türkiye'nin hukuk kompleksinin dönüşümü” olarak tariflediğim⁴³ ve hâlen süren—kabaca bir tanımla hâkim, savcı, avukat ve hukuk akademisyeni profilindeki demografik ve ideolojik değişimlere tekabül eden ve bu değişimlerin altlayanı olarak da iktidar ilişkilerinin değişmesi ve siyasi elitin son yirmi yılda başka odaklara kayması olgularını tespit eden—süreci görüyor, bizzat id-

³⁷ *Ibid.*, s.136-137.

³⁸ *Ibid.*, s.137.

³⁹ *Ibid.*, s.484.

⁴⁰ *Ibid.*

⁴¹ Meselâ bkz. *ibid.*, s.210, 558-560.

⁴² Kısa bir özgeçmiş için bkz. “Prof. Dr. Erdoğan Teziç”, *Yükseköğretim Kurulu*, <https://www.yok.gov.tr/kurumsal/baskanlarimiz/erdogan-tezic> (Erişim Tarihi: 25 Şubat 2025).

⁴³ Meselâ bkz. Cem Tecimer, “Anayasal Amnezi: Anayasa Mahkemesinin İctihat Seçiciliği Üzerine Bir Deneme”, s.17-18, *Anayasa.gen.tr*, <https://www.anayasa.gen.tr/tecimer-4.pdf> (Yayın Tarihi: 28 Kasım 2023).

rak ediyor⁴⁴ ve bundan şikâyet ediyordu. Kitabı da yer yer bu şikâyetleri dile getirdiği için yakın dönem “anayasacılık hareketleri”ni (eğer bu tabir caizse) ele almak isteyenler için zengin bir malzeme dağarı ile dolu⁴⁵.

IV. Mevcudu Muhafaza ve Islah

Son olarak, beni bu çalışmayı yapmaya iten biri akademik, biri pedagojik iki sebebe temas ederek anayasa hukuku literatüründe kanona akademik ilginin artması gerektiğini savunacağım.

Akademik sebeple başlayayım. Teziç’in kitabını yukarıda kanon olarak teşhis etmiş ve bunu da kitabın (geçmişte ve hâlen) sıklıkla okunması, okutulması ve kendisine atıfta bulunulması ile gerekçelendirmiştim. Bu tespitim, yukarıda serdettiğim eleştiriler ve aşağıdaki ekte yer alan hatalar karşısında dahi gerçekliğini koruyor. Zira yineleyeyim: kanon, kanon vasfını kendisine içkin sebeplerden ziyade kendisine dışkın sebeplerden dolayı kesbeder. Teziç’in kitabının Türk hukuk yazınında bir kanon olması da kitabın muhteviyatından ziyade kitabın öğretimi ve öğretimdeki algılanış şekli ile alakalıdır. Şüphesiz, kitabın köşe taşı mevkiini korumasında, akademi içi iktidar ilişkileri, hoca-talebe münasebetleri ve Teziç’in hukukçuluğuna duyulan müzaheret ve muhalefet rol oynamıştır ve hâlen oynamaktadır. Demek ki bir çalışma, akademik kanon olmak için en mükemmel çalışma olmak yahut en hatasız çalışma olmak zorunda değil. Kanon olma vasfı, intersübjektif bir realite: yeter

⁴⁴ Meselâ bkz. Teziç, *op. cit.*, s.210 (“çoğunluk partisi olan AKP’nin iradesinin egemen olduğu bir oylama süreci”); 228: (“‘yetmez ama evet’ diyen hukukçular, bugün ne düşünüyorlar?”); 228, dn.121 (Haşim Kılıç’ı inandırıcı bulmadığı yönünde ifadeler); 421 (“Kemalist tek parti”nin “çoğulcu demokrasi okulu” olduğu savı); 472 (mahkemelerin “mahalle baskısı”na karşı korunması gerektiğine dair açıklamalar); 559, dn.191 (“Bu durum, ‘yetmez ama evet’ sloganlarıyla, 12 Eylül 2010 halk oylamasına destek veren hukukçu akademisyenler ve ‘hukuk şuurunu’ kazanamamış hukukçu yazarların sorumluluklarını ortadan kaldırılabir mi?”).

⁴⁵ Benzer fakat daha sistematik bir çalışma için bkz. Kemal Gözler, “1982 Anayasası Hâlâ Yürürlükte mi? Anayasasızlaştırma Üzerine Bir Deneme”, *Anayasa.gen.tr*, <https://www.anayasa.gen.tr/anayasasizlastirma-v4.pdf> (Yayın Tarihi: 30 Mayıs 2016).

sayıda kişi bir eseri okunmaya şayan buluyorsa ve bunda ittifak edebiliyorsa, okunan eserin muhteviyatının objektif değeri (böyle bir şeyden söz edilebilirse) fazla bir ehemmiyet arz etmeyebiliyor.

Çalışmanın Türkiye’de iki bakımdan hukuk pedagojisine de katkıda bulunmasını dilerim. Birincisi ve görece önemsiz bulduğum katkı, doğrudan ve sadece Teziç’in kitabıyla ilgili. Tespit edebildiğim hataların ve tespit edemediğim nicelerinin bir şekilde tashih edilmesi—yazarın vefatından sonra ne derece mümkün olabilirse—doğru olur. Ayrıca, kitabı anayasa hukuku derslerinde ders kitabı olarak okuyan ve okutanlar ve ona akademik çalışmalarında atıfta bulunanlar (bu satırların yazarı dâhil) kitabın muhteviyatını elekten geçirerek kullansınlar—ki bu aslında her zaman müteyakkız olmak mecburiyetinde olan akademisyenler için izahtan vareste bir temennidir.

İkincisi ve daha önemli olanı, Türkiye’de hukuk ve anayasa hukuku neşriyatı ile ilgili: güncel hukuk literatürünün unutkanlığı ve dolayısıyla mahfuzatının darlığı. Kastım şu: Türkiye’de yüz yılı aşan bir hukuk yazını ve bu yazın içinde temayüz eden ve—eseriyle müellifi sevilsin veya sevilmesin—önemleri üzerinde ekseriyetin ittifak edebileceği kişiler ve yazdıkları var. Bunlar zaman geçtikçe unutuluyor. Anayasa hukuku öğretisi de bu “akademik amnezi”den⁴⁶ nasibini alıyor.

Oysa Türk hukuk (ve bilhassa anayasa hukuku) yazınının yazarları vefat etmiş ama eserleri bugüne intikal etmiş olan çok mühim köşe taşları var. Sırf Cumhuriyet dönemine bakılacak olsa, yakın zamanda vefat eden Ergun Özbudun’un *Türk Anayasa Hukuku*⁴⁷, Bülent Tanör’ün *Osmanlı-Türk Anayasal Gelişmeleri*⁴⁸, daha evvele gidersek Sıddık Sami Onar’ın üç ciltlik

---

⁴⁶ Bkz. Tecimer, *op. cit.*

⁴⁷ Ergun Özbudun, *Türk Anayasa Hukuku*, Ankara, Yetkin Yayınları, 25. Baskı, 2025.

⁴⁸ Bülent Tanör, *Osmanlı-Türk Anayasal Gelişmeleri (1789-1980)*, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 1. Baskı, 1998.

*İdare Hukukunun Umumî Esasları*⁴⁹, İlhan Arsel'in kitapları⁵⁰, Turhan Feyzioğlu'nun kazai murakabe ile ilgili monografisi⁵¹, 1944 tarihli *Türk Hukuk Lûgati*⁵² hemen akla geliyor. Örnekler saydıklarımla mahdut değil ve çoğaltılabilirse de özetle, Türk hukuk yazınının kanonlarını hatırlamakta, bugünün yazını ile geçmişin eserlerini, “vakit vakit eski zamanlara rücu ederek mukayese etmekte faide vardır”⁵³. Teziç'in kitabı da bu kitaplardan biridir. Kitaba sınırlı da olsa bir yanlış-doğru cetveli koymakla aslında Türk anayasa hukuku kanonunu ve bu meydana Teziç'in kitabını diri ve gündemde tutmayı hedefliyorum.

Kanonlar, yazarlarının hayatıyla mukayyet olmayan ve onlardan daha uzun bir hayata sahip olan eserler olduklarına göre, aslında çok daha ciddi bir teşebbüsle, Teziç'in kitabı, usulüne uygun notlar, tashihler ve şerhler düşülerek, yanlışları düzeltilmiş, artık eskimiş bilgileri güncellenmiş bir eleştirel basıma kavuşturulsa yeridir⁵⁴. Hatta, yüksek lisans ve doktora talebeberine, yıllara yayılan bir proje ödevi olarak bu görev verilebilir. Zira, kanon olmuş bir kitap veya makaleyi metni ve dipnotlarıyla bir bütün olarak bazen biktırırçasına kontrol etmek, teyide

⁴⁹ Sıddık Sami Onar, *İdare Hukukunun Umumî Esasları*, İstanbul, İsmail Akgün Matbaası, 3. Baskı, 1966, c.I-III.

⁵⁰ Meselâ bkz. İlhan Arsel, *Amerikan Anayasası ve Federal Yüksek Mahkeme*, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1958.

⁵¹ Turhan Feyzioğlu, *Kanunların Anayasaya Uygunluğunun Kazâî Murakabesi*, Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1951.

⁵² Türk Hukuk Kurumu, *Türk Hukuk Lûgati*, Ankara, Maarif Matbaası, 1944.

⁵³ Bu cümleyi İsmet İnönü, 1933'te bambaşka bir bağlamda söylemişti, alıntıladığım kesit buraya uygun düştüğünden, olduğu gibi aldım. Bkz. inonuvakfi, “Türkiye'nin Kalbi Ankara (Orijinal) Bolum 1 – İnönü'nün konuşması bölümü”, *YouTube*, <https://www.youtube.com/watch?v=MNBvoflRS6A> (Yayın Tarihi: 8 Aralık 2013) (25. ve 30. saniyeler arası) (İsmet İnönü'nün, Cumhuriyet'in 10. seanesinde yaptığı bir konuşma kaydı).

⁵⁴ Türk edebiyatından bu temennimi örnekleyen bir çalışma, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın meşhur edebiyat tarihinin eleştirel basımıdır. Bkz. Ahmet Hamdi Tanpınar, *On Dokuzuncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, Haz. Abdullah Uçman, İstanbul, Derghâh Yayınları, 30. Baskı, 2019.

çalışmak ve gerektiğinde güncellemek⁵⁵, bir Kurûn-ı Vustâ manastırının skriptoryumunda el yazması eserleri istinsah etmeye çalışan keşiş dikkati, sabrı ve özeni ister⁵⁶. İlaveten, teyit çalışması, teyidi yapanın bilgi dağarını yerine göre tazeler, düzeltir ve/ya genişletir.

* * *

Haddizatında metin şerhi, şerhin şerhi ve hatta şerhin şerhinin şerhinin yazıldığı (bu yönüyle klasik dönem şerh ve haşiye yazıcılığı kültürünü andıran⁵⁷) ve böylece birbiri ile devamlı temasta olan akademik çalışmaların üretildiği literatürler, şairin o meşhur “kimselerin vakti yok durup ince şeyleri anlamaya”⁵⁸ yakınmasına anayasa hukuku yazını düzleminde kısmi bir hâl çare olabileceği gibi, canlı, uzamının ve eriminin bilincinde⁵⁹ (yani diakronik veya yeni söyleyişle “artsüremsel”) bir literatürün gelişmesine ve dolayısıyla sofistikasyonuna katkıda bulunabilir. Herkesin devamlı olarak yeni bir yayın ürettiği ama ekseri boşluğa konuştuğu bir hukuk yazını ise—bugünkü gibi—niceliksek olarak şışecek ama niteliğinden kaybedecektir.

Türk hukuk akademisinde—sebebi ister kullanışlı bir günah keçisi olarak da kullanılabilen YÖK, ister hedayinabit gibi biten taşra üniversiteleri ve bunların hukuk fakülteleri ile hukukçularının kalitesi, ister başkası olsun—“çöp yayın” sorunu

⁵⁵ Ki bu usule, Amerikan hukuk dergisi editörlüğünde “subcite” deniyor. Buna göre, dergi editörleri, kendilerine gelen makalelerdeki yüzlerce dipnotu ve burada zikredilen eserlerin hem künyelerini doğruluyor hem de yapılan metin içi alıntı ile uyuşup uyuşmadığını kontrol ediyor. Bkz. “What is a subcite?”, *Harvard Law School Library*, <https://asklib.law.harvard.edu/faq/115299> (Yayın Tarihi: 8 Mayıs 2020).

⁵⁶ Bu sürecin mükemmelen tasvir edildiği bir çalışma için bkz. Christopher de Hamel, *Making Medieval Manuscripts*, Oxford, Bodleian Library Publishing, 2018, s.75-96.

⁵⁷ Şerh ve haşiye kültürü için genel olarak bkz. Sedat Şensoy, “Şerh”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Cilt 38, s.558-559.

⁵⁸ Gülten Akın'ın “İlk yaz” şiirinden. Bkz. Gülten Akın, *Kırmızı Karanfil*, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2. Baskı, Şubat 2008, s.116.

⁵⁹ Şaircesiyle, “yekpare geniş bir ânın parçalanmaz akışında”. Ahmet Hamdi Tanpınar, *Bütün Şiirleri*, İstanbul, Dergâh Yayınları, 31. Baskı, Temmuz 2022, s.23.

var. Bu soruna, eski kıymetlerin ölüp yitmesi sorununu eklememek herhalde isabetli olur.

Herkes üzerinde çalıştığı kitabı veya makaleyi, hiç değilse bir anlık, bir kenara koysun—bir lahza-i tevakkuf⁶⁰!—ve mevcuda rücu ederek Türk hukuk literatürünün kanonlarını hatırlasın. Zira bunların okunması, deşilmesi, gerektiğinde düzeltilecek yeniden ele alınması gerekiyor, tâ ki zaten çer çöp içinde boğulan Türk hukuk yazını bir de kabristana dönmesin⁶¹. Bilmem Teziç’in tilmizi olmakla iftihar edenler bu işe el atarlar mı?

Varak-ı mihr-u vefâyı kim okur kim dinler?

[Ek izleyen sayfadadır]

⁶⁰ Fikret’in “Bir Lahza-i Taahhur” şiirinin başlığından mülhem. Bkz. Tevfik Fikret, *Rûbab-ı Şikeste*, İstanbul, Tanin Matbaası, 1326 [1908?], s.298.

⁶¹ Nitekim Amerika’da hukuk ders kitaplarında tabir caizse “yaşayan kitap” geleneğinden bahsetmek mümkündür. Genelde bir veya iki yazarlı başlayan ders kitapları, orijinal yazarların yaşlanmaları ile beraber yeni yazarların katılımı ile güncellenmeye başlanır. İlk yazarlar öldükten sonra daha yeni tarihte katılan yazarlar kitabı güncellemeyi devam ettirir. Onlar da yaşlandıklarında, yeni yazarları kitaba dâhil ederek, eseri diri tutmaya devam ederler. Türkiye’de bu pratik yaygın değil. Yakın tarihli bir örnek, Ergun Özbudun’un “Türk Anayasa Hukuku” kitabının, vefatından sonra Serap Yazıcı Özbudun tarafından güncellenmesidir. Bkz. Özbudun, *op. cit.*, s.9 (Serap Yazıcı Özbudun’un 25. baskıya önsözü ve kitabı güncellediğine ilişkin açıklamaları).

EK: YANLIŞ-DOĞRU CETVELİ

No.	Teziç'in "Anayasa Hukuku"ndaki Yanlış	Doğru
1.	"Başkanın, kanunları uygulama amacı ile çıkardığı normal düzenleyici işlemlerden (executives orders) de farklı değildirlir" ⁶² .	Başkanın anılan işlemlerine "executives orders" değil, "executive orders" (müfredi "executive order") denir ⁶³ .
2.	"Federal Yüksek Mahkeme, yasama/yürütme arasında ortak bir uyum sağlanarak, Anayasanın öngördüğü güçler ayrılığının bozulamayacağını belirterek, New Deal döneminde, Başkan Roosevelt'e Kongrece tanınan yetki devrini, Ocak 1935 yılında <i>Panama Refining Co.v/Ryan</i> kararı ile (293 U.S. 368) Anayasaya uygun bulmaz" ⁶⁴ .	Burada üç hata var. Birincisi, New Deal döneminin başkanı Franklin Delano "Roosevelt" değil "Roosevelt"tir ⁶⁵ . İkincisi, anılan kararın künyesi 293 U.S. 368 değil, 293 U.S. 388'dir ⁶⁶ . Üçüncüsü, Amerikan Yüksek Mahkemesi kararlarında, bazı istisnai hâller hariç, tarafeyn "versus" manasındaki "v." ile birbirinden ayrılır; tarafların isimleri arasına taksim işareti (" / ") konmaz ⁶⁷ .
3.	"Örneğin, 1787 tarihli ABD Anayasası uyarınca (m. 1, kısım 7), Kongre'nin kabul ettiği metnin (bill) kanunlaşabilmesi için, Başkanın bunu on gün içinde tasvip	Burada iki hatalı bilgi var. Birincisi, Başkanın on günlük süresi Kongre'nin metni kabul ettiği tarihten itibaren değil, metnin Kongre tarafından Başkan'a sunulduğu günden itibaren başlar ⁶⁹ .

⁶² Teziç, *op. cit.*, s.23.

⁶³ Meselâ bkz. William Hebe, "Executive Orders and the Development of Presidential Power", *Villanova Law Review*, Cilt 17, Sayı 4, 1972, s.688.

⁶⁴ Teziç, *op. cit.*, s.23-24.

⁶⁵ Laurence H. Tribe, *American Constitutional Law*, New York, Foundation Press, 3. Baskı, 2000, c.I, s.1360. Nitekim Teziç, Başkanın adını başka yerde doğru olarak zikrediyor. Bkz. Teziç, *op. cit.*, s.229.

⁶⁶ Tribe, *op. cit.*, s.cii.

⁶⁷ Bkz. *The Bluebook: A Uniform System of Citation*, Cambridge, M.A., The Harvard Law Review Association, 21. Baskı, 2020, s.95; Kemal Gözler, *Türk Hukuk Atf Sistemi*, Bursa, Ekin Yayınları, 2024, s.169-171.

⁶⁸ Teziç, *op. cit.*, s.57. Ayrıca bkz. *ibid.*, s.535: "Parlamentonun kabul ettiği bir kanunun metninin yürürlüğe girebilmesi için, Başkan, bunu on gün içinde imzalar ya da geri çevirir".

	(approve) etmesi gerekir ⁶⁸ .	İkincisi, ABD Anayasasının açık hükmü gereğince bu on günlük süreye pazar günleri dâhil değildir ⁷⁰ . Yani bu süre fiiliyatta on takvim gününü aşabilmektedir.
4.	“Kezâ ABD’de kurucuların 1787 Anayasasında, yasama -yürütme- ve yargılama arasında öngördükleri denetim ve denge (cheks and balances), zamanın akışı içinde ‘kongre yönetimi’ - ‘yargıçlar hükümeti’ ve nihayet ‘başkanın yönetimi’ biçimlerine dönüşebilmiştir” ⁷¹ .	Denetim ve dengenin doğru karşılığı “cheks and balances” değil, “checks and balances” olmalıdır ⁷² .
5.	“Anayasa 17 Eylül 1787’de federe devletler yetkililerince imzalanmış, 1788 yılı içinde de federe devletlerce onaylanarak 1 Ocak 1789 günü yürürlüğe girmiştir” ⁷³ .	Amerikan Anayasası 1 Ocak 1789 tarihinde değil, metni onaylayan dokuzuncu federe devlet olan New Hampshire’in onayını verdiği 21 Haziran 1788 günü, Anayasa metninde tasrih edilen yeter sayıda federe devletin onayına ulaşılmasıyla yürürlüğe girmiştir ⁷⁴ .
6.	“İlk on ek (amendement) 1791’de tamamlanmış ve 15 Aralık 1791’de federe devletlerce onaylanarak Anayasa metninde yer almışlardır” ⁷⁵ .	Burada iki hata var. Birincisi, Amerikan Anayasasının eklerine “amendement” değil “amendment” denir ⁷⁶ . İkincisi, ilk on tadil her ne kadar 15 Aralık 1791’de yürürlüğe girmişse de tamamlanma tarihleri 1791 değil 1789 senesidir: 1789’de James Madison ekleri (ondan fazla olmak üzere) yazmış ve aynı sene Kongre metin üzerinde uzlaşmıştır ⁷⁷ .

⁶⁹ Tribe, *op. cit.*, s.737.

⁷⁰ *Ibid.*

⁷¹ Teziç, *op. cit.*, s.84.

⁷² Meselâ bkz. Tribe, *op. cit.*, s.1424. Nitekim, kitabının sonlarına doğru Teziç, bu tabiri doğru olarak kullanmaktadır. Bkz. Teziç, *op. cit.*, s.531.

⁷³ Teziç, *op. cit.*, s.161, dn.5.

⁷⁴ Akhil Reed Amar, *America’s Constitution: A Biography*, New York, Random House, 2005, s.6.

⁷⁵ Teziç, *op. cit.*, s.161, dn.5.

⁷⁶ Meselâ bkz. Amar, *op. cit.*, s.315.

⁷⁷ *Ibid.*

7.	“Örneğin ... ABD’de 18. ek’le 1919 yılında Anayasaya konan içki yasağı (21. ek’le 1934 yılında kaldırıldı)” ⁷⁸	18. Tadili kaldıran 21. Tadilin yürürlük senesi 1934 değil, 1933’tür ⁷⁹ .
8.	“Aslî kuruculuk değişik durumlarda ortaya çıkabilir. Bunlardan birincisi yeni bir devletin kurulması durumudur: Örneğin, 1787’de ABD’nin bağımsız bir devlet olması ... gibi” ⁸⁰ .	ABD’nin bağımsız bir devlet olarak ortaya çıkması 1787’de değil, sene-i devriyesi hâlen her yılın 4 Temmuz günü, Bağımsızlık Günü (“Independence Day”) olarak kutlanan 4 Temmuz 1776’da olmuştur ⁸¹ .
9.	“ABD’nde, Kongre’nin her iki meclisinde üçte iki çoğunlukla ya da federe devletlerin üçte ikisinin yasama meclislerince yapılan anayasa değişikliği teklifinin görüşülüp karara bağlanması için bir ‘convention’ meclisinin oluşturulması öngörülüyor” ⁸² .	ABD’de anayasa değişikliği iki şekilde olabilir: birinci yol, Kongrenin her iki meclisinde üçte iki çoğunlukla kabul edilen teklifin federe devletlerin dörtte üçünün meclisi tarafından onaylanmasıdır ki bu usulde “convention” meclisi rol oynamak mecburiyetinde değildir: federe devletlerin olağan meclislerinin dörtte üçünün onayı kâfi olabilmektedir ⁸³ . İkinci yol, federe devletlerin üçte ikisinin bir anayasa değişikliğinde anlaşması ki bunun üzerine federe devletlerde toplanacak konvansiyonların dörtte üçünün tasvibi gerekiyor ⁸⁴ . Teziç, hatalı olarak, her iki usulde de konvansiyon meclisi toplanacağını yazıyor.
10.	“Gerçi 19. yüzyılın başında, ABD’nde, Anayasada öngörülmemesine rağmen, Federal Yüksek Mahkeme 1803 tarihli ünlü kararında (Marbury V. Madison), kanunların Anayasaya uygunluğunun yargısal denetim yolunu içti-	Amerikan hukukunda davaların isimleri zikredilirken tarafeyni ayıran “versus” manasındaki “v.” büyük değil küçük “v” ile belirtilir ⁸⁶ . Doğru yazım, “Marbury V. Madison” değil, “Marbury v. Madison” olmalıdır.

⁷⁸ Teziç, *op. cit.*, s.173

⁷⁹ Amar, *op. cit.*, s.416, 496.

⁸⁰ Teziç, *op. cit.*, s.178.

⁸¹ Bkz. David L. Waldstreicher, “Independence Day”, *Britannica*, <https://www.britannica.com/topic/Independence-Day-United-States-holiday> (Son Güncellenme Tarihi: 6 Şubat 2025, Erişim Tarihi: 21 Şubat 2025).

⁸² Teziç, *op. cit.*, s.194.

⁸³ Amar, *op. cit.*, s.289.

⁸⁴ *Ibid.*, s.289-290.

	hatla açmıştı ama, kıta Avrupası için bu konu henüz gündeme girememişti” ⁸⁵ .	
11.	“Franklin Roosevelt’in 1933 yılında Başkanlığa seçilmesinden sonra, Yüksek Mahkemenin tutuculuğu ABD’ni anayasal krizin eşğine getirmişti” ⁸⁷ .	Franklin Roosevelt, Başkanlığa 1933 senesinde değil, Kasım 1932’de seçilmiştir ⁸⁸ . Roosevelt’in göreve başlaması ise 4 Mart 1933’te olmuştur ⁸⁹ . Teziç, başkan seçimi (“election”) ile başkanın göreve başlaması (“inauguration”) durumlarını karıştırmaktadır, oysa bu iki hadise Amerikan anayasa hukukunda birbirinden kavramsal ve kronolojik olarak açık bir şekilde ayrıdır ⁹⁰ . Başkanlar seçilmelerinden sonra göreve başlarlar ki bu ara döneme, görevi sona ermekte olan başkana referansla, biraz da mizahi bir üslupla “topal ördek” dönemi (“lame-duck period”) denir ⁹¹ .
12.	“1929 krizinin doğurduğu sonuçları ortadan kaldırmak isteyen Roosevelt’in, ‘Yeni Düzen’ (New Deal) politikasını gerçekleştirecek kanunlar, Yüksek Mahkemece Anayasaya aykırı bulundu” ⁹² .	Başkanın ismi, daha önce de ifade edildiği üzere, “Roosvelt” değil “Roosevelt”tir ⁹³ .
13.	“Roosevelt, dokuz yargıçtan oluşan Yüksek Mahkeme üye sayısını onbeşe yükseltip, yeni atamalarla, oy çoğunluğunu kendi lehine çevirmek istedi” ⁹⁴ .	Roosevelt’in tasarısı, üye sayısını doğrudan dokuzdan onbeşe çıkarmayı hedeflemiyordu. Tasarı, 70 yaşına varıp emekli olmayan her Yüksek Mahkeme hâkimi için Başkana, Mahkemeye bir hâkim daha atamak yetkisini veriyordu ve Başkanın bu surette atayacağı hâkimlerin sayısı altı ile tahdit ediliyordu ⁹⁵ . Teknik olarak bu du-

⁸⁵ Teziç, *op. cit.*, s.216.

⁸⁶ *The Bluebook, op. cit.*, s.95.

⁸⁷ Teziç, *op. cit.*, s.229.

⁸⁸ Bkz. The Editors of Encyclopaedia Britannica, “United States presidential election of 1932”, *Britannica*, <https://www.britannica.com/event/United-States-presidential-election-of-1932> (Erişim Tarihi: 21 Şubat 2025).

⁸⁹ *Ibid.*

⁹⁰ Meselâ bkz. Amar, *op. cit.*, s.428-429.

⁹¹ Meselâ bkz. *ibid.*, 429.

⁹² Teziç, *op. cit.*, s.229.

⁹³ Bkz. Tribe, *op. cit.*, s.1360.

		rum, Mahkemenin üye sayısının azami onbeşe <i>kadar</i> çıkabileceği manasına geliyordu ⁹⁶ , Teziç'in ifade ettiği gibi dokuzdan onbeşe doğrudan bir artışa karşılık gelmiyordu.
14.	“Meselâ, bunlardan biri [“due process of law” kavramından çıkarılan teknik kavramlardan biri] ‘rule of expediency’dir: Buna göre, birey haklarına getirilen kayıtlamaların ‘genel yararı’ sağlamak için uygun olup olmadığıdır” ⁹⁷ .	“Rule of expediency”, genel olarak, hukukta pratiklik ve hakkaniyet gibi pozitif hukuku aşan kavramlara dayanarak hukuki çare üretmek olarak tanımlanabilirse de ⁹⁸ birey haklarına getirilen sınırlamaların genel yararı sağlayıp sağlamadığını tespit için kullanılan bir kıstas değildir ve hiçbir zaman da olmamıştır ⁹⁹ .
15.	“Bir başka teknik kıstas, ‘balance of convenience’dir: Buna göre, bireylerin haklarına kanunla yapılan müdahale ile, kamuya sağladığı yararlar arasında hakkaniyete uygun bir ilişki bulunmalıdır” ¹⁰⁰ .	“Balance of convenience”, Amerikan hukukunda temel hak ve hürriyetler muhakemesinde genel olarak kullanılan bir kıstas olmayıp, terimsel bir karşılığa sahiptir. Buna göre, anılan kavram, mahkemelerin ihtiyati tedbir veya yürürlüğü durdurma kararı tesis edip etmeme kararı dolayımında tatbik ettikleri bir testtir ¹⁰¹ . Bu test uyarınca hâkim, bir davada ihtiyati tedbir veya yürürlüğü durdurma kararı verip vermemek konusunu irdelerken kararın taraflara vereceği zararı ve kamunun menfaatlerini nazara alır ¹⁰² .

⁹⁴ Teziç, *op. cit.*, s.229.

⁹⁵ Bkz. “FDR’s ‘Court-Packing’ Plan”, *Federal Judicial Center*, <https://www.fjc.gov/history/timeline/fdrs-court-packing-plan> (Erişim Tarihi: 21 Şubat 2025).

⁹⁶ *Ibid.*

⁹⁷ Teziç, *op. cit.*, s.244. Cümle düşüklüğü aynen korunmuştur.

⁹⁸ Benzer bir tanım denemesi için bkz. Louis B. Schwartz, “Justice, Expediency, and Beauty”, *University of Pennsylvania Law Review*, Cilt 136, 1987, s.142-143.

⁹⁹ Nitekim Amerikan Yüksek Mahkemesi, 200 yılı aşkın tarihinde bu kavramı ancak üç kere ve pozitif hukuku aşan kıstaslar manasında kullanılmıştır. Bu sayıya en son 23 Şubat 2025 tarihinde LexisNexis yazılımı üzerinden yaptığım taramada ulaştım.

¹⁰⁰ Teziç, *op. cit.*, s.244.

¹⁰¹ Meselâ bkz. “What Is The Balance Of Convenience?”, *Rest The Case*, <https://restthecase.com/knowledge-bank/what-is-balance-of-convenience> (Yayın Tarihi: 24 Aralık 2024).

¹⁰² *Ibid.*

¹⁰³ Bkz. Harold J. Chase, “Change of Venue in the Federal Courts under Section 1404-A of the New Judicial Code—Effect on Rights of the Parties”, *Hastings Law Journal*, Cilt 2, Sayı 1, 1950, s.29.

¹⁰⁴ *Ibid.*

		Kavramın ikinci terimsel anlamı, bireylerin haklarından ziyade federal muhakeme usulüne ilişkin olup, yetkili mahkemenin tayininde federal bidayet mahkemesine takdir hakkı tanıyan bir doktrindir ¹⁰³ . Buna göre, dava mahkemesi, davada başka bir mahkemeyi yetkili kılmak isterse, davacı ve davalının menfaatleri, şahitlere kolaylık, kamunun menfaatleri gibi pek çok hususu telif etmek mecburiyetindedir ¹⁰⁴ .
16.	“Nihayet ‘rule of certitude’ ilkesi, ceza yaptırımları ön-gören kanunların, hangi eylemlere müsaade ettikleri, hangilerini yasakladıklarını yeterli bir açıklıkla belirtmelerini ifade ediyor” ¹⁰⁵ .	Amerikan anayasa yahut ceza hukukunda “rule of certitude” diye bir kavram yoktur. Binlerce federal ve eyalet mahkemesi kararı tayan LexisNexis ve Westlaw veri tabanlarında bu ifadeyi aynen kullanan tek bir karara dahi tesadüf edilmemektedir ¹⁰⁶ . Amerikan federal ceza hukukunda, cezai hükümlerin muğlak veya belirsiz olamayacağına dair anayasal güvencelerden sıklıkla bahsedilir ¹⁰⁷ , Yüksek Mahkemenin de görüşü bu yöndedir ¹⁰⁸ , ancak bu prensibi anlatmak için “rule of certitude” diye bir tabir kullanılmaz ve böyle bir tabir tedavülde değildir.
17.	“Marbury/Madison davası dolayısıyla” ¹⁰⁹ “Marbury/Madison kararı” ¹¹⁰ “Federal Yüksek Mahkemenin Marbury/Madison kararı” ¹¹¹	Yukarıda da ifade edildiği gibi, Amerikan hukukunda dava isimleri belirtilirken tarafeyn birbirinden taksim işareti ile değil “versus” manasındaki “v.” ile ayrılır ¹¹² . Davanın ismi “Marbury v. Madison”dır.

¹⁰⁵ Teziç, *op. cit.*, s.244.

¹⁰⁶ 17 Şubat 2025 tarihinde iki yazılımı kullanarak yaptığım taramanın neticesidir.

¹⁰⁷ Meselâ bkz. Michael J. Zydney Mannheim, “Vagueness as Impossibility”, *Texas Law Review*, Cilt 98, 2020, s.1049. Sıklıkla kullanılan bir tabir “vagueness doctrine” veya “void-for-vagueness doctrine”dir. *Ibid.*

¹⁰⁸ *Ibid.*

¹⁰⁹ Teziç, *op. cit.*, s.245.

¹¹⁰ *Ibid.* Ayrıca bkz. *ibid.*, s.538.

¹¹¹ *Ibid.*, s.245, dn.172.

¹¹² *The Bluebook, op. cit.*, s.95.

18.	“Federal Yüksek Mahkeme Kanununun Anayasaya aykırı olduğuna karar verince, Kongre tarafından yürürlükten kaldırılıyor” ¹¹³ .	Federal Yüksek Mahkeme bir kanunun Anayasaya aykırılığını tespit edince o kanun uygulanamaz hâle gelir, ancak Kongrenin ilgili kanun maddesini ne yürürlükten kaldırmak gibi bir mecburiyeti ne de bu doğrultuda tutarlı bir pratiği vardır ¹¹⁴ . Anayasaya aykırılığı tespit edilmiş metin ölü de olsa kanunun metninde şeklen yer almaya devam edebilir ¹¹⁵ .
19.	“ABD’nde, mahkemelerin, yeterli inceleme yapmaksızın injunction usûlüne başvurmalarını önlemek için 1910 yılında çıkarılan bir kanunla, ancak üç yargıçlı mahkemelerin bu konuda yetkili oldukları kabul edilmiştir ve bu kararlar aleyhine doğrudan doğruya Federal Yüksek Mahkemeye başvurulabilmektedir” ¹¹⁶ .	Teziç’in bahsettiği 1910 tarihli kanun güncelliğini yitirmiş ve Teziç’in kitabının ilk baskısını yaptığı 1986 senesinden on yıl evvel, 1976 senesinde büyük ölçüde tadil edilmiştir ¹¹⁷ . Buna göre, Amerika’da tek hâkimli federal bidayet mahkemeleri (“federal district courts”) Anayasaya aykırılık gördükleri kanunlar hakkında “injunction” usulüne başvurabilmektedir ¹¹⁸ . Üç hâkimli mahkemelerin baktığı davaların çok büyük ekseriyeti, 1976’dan itibaren, federal ve eyalet seçim çevrelerinin tespitine ilişkin Anayasaya aykırılık iddiaları hakkındadır ¹¹⁹ .
20.	“Önce federe devlet mahkemeleri için benimsenen bu usûl 1934 yılında çıkarılan Federal Declaratory	1934 yılında yürürlüğe giren kanunun tam ve doğru adı “Federal Declaratory Judgments Act” şeklindedir ¹²¹ .

¹¹³ Teziç, *op. cit.*, s.246.

¹¹⁴ Meselâ bkz. Jonathan F. Mitchell, “The Writ-of-Erasure Fallacy”, *Virginia Law Review*, Cilt 104, Sayı 5, 2018, s.938. Teziç, kitabının ilerleyen sayfalarında bu hatalı ifadesini düzeltir gibidir ve şu cümledeki ifade Kongrenin iptal edilen hükmü yürürlükten kaldırma *mecburiyeti* olmadığı ancak bunu *yapabileceğini* ifade etmesi bakımından doğrudur: “Federal Yüksek Mahkemenin kararından sonra, hukuken varlığını sürdüren ama fiilen uygulanmayan kanunu yürürlükten kaldırmak ... yasama organının (Kongrenin) yetkilerindedir”. Teziç, *op. cit.*, s.248.

¹¹⁵ Mitchell, *op. cit.*, s.938.

¹¹⁶ Teziç, *op. cit.*, s.249.

¹¹⁷ Joanna R. Lampe, “Three Judge District Courts”, *Congressional Research Service*, <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IF/IF12746> (Yayın Tarihi: 20 Ağustos 2024).

¹¹⁸ Mila Sohoni, “The Lost History of the ‘Universal’ Injunction”, *Harvard Law Review*, Cilt 133, Sayı 3, 2020, s.927-928.

¹¹⁹ Lampe, *op. cit.*

	Judgement kanunu ile federal mahkemeler için de kabul edilmiştir ¹²⁰ .	
21.	“1964 yılında, ABD Anayasasına getirilen 24. EK’le poll-tax kaldırılmıştır” ¹²² .	24. Tadilin içeriğine ilişkin bilgi doğru olmakla birlikte anayasal metinde de yer aldığı şekliyle doğru ifade “poll-tax” değil “poll tax” olmalıdır (tiresiz) ¹²³ .
22.	“Ancak, 1964 tarihli 24. Ek ile anayasada yapılan değişiklikle ‘poll-tax’ın yanısıra (seçim vergisi) ‘literacy test’ olarak adlandırılan Anayasayı okuyup açıklayabilme şartının aranması, siyahların yalnızca %5’ine oy kullanma imkânı veriyordu” ¹²⁴ .	Burada iki hata var. Birincisi, hemen yukarıda da belirtildiği üzere, “poll tax” yerine tireli “poll-tax” yazımın benimsenmesidir ¹²⁵ . İkincisi, muhtemelen bir ifade düşüklüğünden kaynaklanıyor: Teziç’in cümlesi, 24. Tadil, hem bir seçim vergisi hem de bir okuma yazma şartı vaz ediyor şeklinde anlaşılmaya müsait. Halbuki 24. Tadil, seçim vergisini kaldırdığı gibi, okur yazarlık şartı da getirmemiştir ¹²⁶ . Okur yazarlık şartı, 24. Tadilin tatbikatını engellemek ve dolanmak üzere bazı güney eyaletlerinin teşebbüs ettiği ırkçı bir uygulama idi ¹²⁷ .
23.	“1965 yılında çıkarılan seçmen hakları Kanunu (Voter Rights Act) ile bu şart da [okur yazarlık şartı] uygulamadan kaldırıldı” ¹²⁸ .	1965 tarihli kanunun içeriğine ilişkin bilgi doğru olmakla birlikte kanunun resmî adı “Voter Rights Act” değil, “Voting Rights Act” şeklindedir ¹²⁹ .
24.	“Kadınlara seçme hakkı tanıyan kurallar, önce ABD’nde	19. Tadilin içeriğine ilişkin bilgi doğru olmakla birlikte, bu değişik-

¹²⁰ Teziç, *op. cit.*, s.249.

¹²¹ Edwin Borchard, “The Federal Declaratory Judgments Act”, *Virginia Law Review*, Cilt 21, Sayı 1, s.35.

¹²² Teziç, *op. cit.*, s.301.

¹²³ Meselâ bkz. Amar, *op. cit.*, s.443, 498. Nitekim Teziç ileride bu kavramı tiresiz olarak, Amerikan Anayasasında yer aldığı şekli ile de kullanmaktadır. Bkz. Teziç, *op. cit.*, s.303.

¹²⁴ Teziç, *op. cit.*, s.302 (dipnot alınmamıştır).

¹²⁵ Meselâ bkz. Amar, *op. cit.*, s.443, 498.

¹²⁶ *Ibid.*, s.498.

¹²⁷ *Ibid.*, s.445-446.

¹²⁸ Teziç, *op. cit.*, s.302.

¹²⁹ Amar, *op. cit.*, s.443.

	bazı eyaletlerde, daha sonra da 1919 yılında Federal Anayasaya yapılan 19. EK'le kabul edilmiştir ¹³⁰ .	liğin Anayasaya ilave edildiği tarih 1919 değil 1920'dir: 1919 senesi tadil metninin Kongrede kabulünün tarihidir, oysa metnin anayasallaşması yeter sayıda eyaletin tasvibinin gerçekleştiği 1920 senesinde olmuştur ¹³¹ .
25.	"1870 yılında Federal Anayasaya getirilen 15. EK'le ırk ayrımı yasaklanmaktaydı" ¹³² .	15. Tadil, ırk ayrımını, tadil metninden de anlaşıldığı üzere, sadece seçimler bakımından yasaklamaktadır ¹³³ . Seçimler haricinde hayatın diğer bütün alanlarında devlet destekli ırk ayrımını yasaklayan Anayasa hükmü 15. Tadil değil, 14. Tadilin eşitlik ilkesinde ifadesini bulan ayrımcılık yasağıdır ¹³⁴ ("equal protection of the laws" veya Türkçe ifadesiyle "müsavat dairesinde kanunların himayesi" ¹³⁵).
26.	"ABD'nde siyahların oy kullanmasını bir süre engellemiş olan bir başka dolambaçlı uygulama, 'Büyük Baba Şartı' (Grandfather Clause) olarak anılır. ... Örneğin, Louisiana Anayasasındaki bir kurala göre, 'Eğer bir erkek şahıs 1 Ocak 1867 ya da daha önceki bir tarihte bulunduğu yerin yani eyaletin anayasası ve kanunlarına göre oy vermeye yetkili değilse ve böyle bir kimsenin, bu anayasanın kabul edildiği tarihte 21 yaşından küçük olmayan bir oğlu ya da torunu yoksa... bu federe devlette öğrenim ve servet şartlarını haiz sayılamayacağından	Teziç, eski Louisiana Anayasasının ilgili hükmünü yanlış alıntılamakta ve açıklamaktadır. Anılan eyalet anayasasında yer alan "büyük baba şartı", Teziç'in ifade ettiği gibi, 1 Ocak 1867 ve öncesinde oy vermeye yetkili olmayanları oy hakkından mahrum etmiyordu. Aksine, 1 Ocak 1867 ve öncesi tarihte oy vermeye ehil olanları (yani ekseriyetle beyazları), yeni vaz edilen okuma yazma şartını ("literacy test") sağlayamasalar bile seçmen kılıyordu ¹³⁷ . Buna mukabil, 1 Ocak 1867 tarihinde ve öncesinde oy vermeye ehil olmayanlar (yani ekseriyetle siyahlar), ancak yeni vaz edilen okuma yazma şartını sağlamak kaydı ile seçmen olabiliyordu ¹³⁸ . Siyahların ekseriyeti anılan tarih ve öncesinde seçme ehliyetinden mahrum

¹³⁰ Teziç, *op. cit.*, s.303.

¹³¹ Amar, *op. cit.*, s.495.

¹³² Teziç, *op. cit.*, s.304.

¹³³ Amar, *op. cit.*, s.399, 494.

¹³⁴ *Ibid.*, s.382-385, 493.

¹³⁵ Çeviri Muvaffak Akbay'a aittir. Bkz. "Amerika Birleşik Devletleri Anayasa Metinleri", Çev. Muvaffak Akbay, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 7, Sayı 1-2, 1950, s.489.

¹³⁶ Teziç, *op. cit.*, s.304.

	seçmen kütüğüne yazılamaz ve oy kullanamazdı” ¹³⁶ .	olduğu ve okur yazarlık oranı da siyahlar arasında çok düşük olduğu için bu “büyük baba şartı” siyahları fiilen oy verme hakkından mahrum ediyordu ¹³⁹ .
27.	“Örneğin 1960 yılında J. F. Kennedy 112890 oy fark ile seçilmişti” ¹⁴⁰ .	1960 Amerikan başkanlık seçiminde rakip Kennedy ve Nixon arasındaki oy farkı, 1789 seçiminden bu yana bütün başkanlık seçimlerinin kaydını tutan “The American Presidency Project”e göre 112,890 değil, 34,226,731 - 34,108,157 = 118,574’tür ¹⁴¹ .
28.	“Bu oy farkını, ikinci seçmenlerde Kennedy için 303 partili ikinci seçmen (%49,7), Nixon için de 219 partili ikinci seçmen (%49,5) kazandırmıştı” ¹⁴² .	Teziç’in 1960 başkanlık seçimleri bahsinde zikrettiği ikinci seçmen sayıları (Kennedy için 303 ve Nixon için 219) doğru olmakla birlikte, parantez içinde verdiği oranlar ikinci seçmen sayısındaki dağılımı değil, Kennedy ve Nixon’a verilen genel oyun bütün oylar içindeki dağılımlarının (Kennedy için 34,226,731 oy ve Nixon için 34,108,157 oy) yüzdelik oranlarıdır ¹⁴³ .
29.	“Federal Yüksek Mahkeme daha önce, 1946 yılında verdiği <i>Colegrove v. / Green</i> (328 U.S. 549) kararı ile, bu konunun [seçim çevrelerinin düzenlenmesi] yargı denetimi dışında kaldığını belirterek, denetiminden kaçınmıştır” ¹⁴⁴ .	Kararın muhtevasına ilişkin bilgi doğru olmakla birlikte, yukarıda da ifade edildiği gibi ¹⁴⁵ , karar künyelerinde tarafeyn taksim işareti ile değil, “versus” manasındaki “v.” ile birbirinden tefrik olunur.
30.	“Federal Yüksek Mahkeme bu kez içtihadını değiştire-	Kararların muhtevasına ilişkin bilgi doğru olmakla birlikte, yukarı-

¹³⁷ Bkz. Shawn Leigh Alexander, “The Afro-American Council and Its Challenge of Louisiana’s Grandfather Clause”, in Chris Green, Rachel Rubin ve James Smethurst (Ed.), *Radicalism in the South since Reconstruction*, New York, Palgrave Macmillan, 2006, s.15-16.

¹³⁸ *Ibid.*, s.16.

¹³⁹ Bkz. W. Lee Hargrave, *The Louisiana State Constitution*, New York, Oxford University Press, 2011, s.15.

¹⁴⁰ Teziç, *op. cit.*, s.309.

¹⁴¹ “1960”, *The American Presidency Project*, <https://www.presidency.ucsb.edu/statistics/elections/1960> (Erişim Tarihi: 22 Şubat 2025).

¹⁴² Teziç, *op. cit.*, s.309.

¹⁴³ “1960”, *op. cit.*

¹⁴⁴ Teziç, *op. cit.*, s.323.

¹⁴⁵ *The Bluebook*, *op. cit.*, s.95.

	rek, 1962 yılında <i>Baker v. / Carr</i> (369 U.S. 186) kararı ile, seçim çevrelerinin seçmen sayısına eşit biçimde oluşturulması gerektiğini belirtmiş ve 1964 yılında verdiği <i>Wesberry v./Sanders</i> (376 U.S. 1) ve <i>Reynolds v. / Sims</i> (377 U.S. 533) kararları ile de bu durum teyid edilmiştir ¹⁴⁶ .	da da ifade edildiği gibi ¹⁴⁷ , karar künyelerinde tarafeyn taksim işareti ile değil, “versus” manasındaki “v.” ile birbirinden tefrik olunur.
31.	“Bu konuda iki yol vardır: Birincisi kayıt usulüdür (enrollement). Kayıt, seçmenin seçim kütüğüne yazılması sırasında yapılmaktadır” ¹⁴⁸ .	Açıklama doğru olup, kayıt usulünün doğru karşılığı “enrollement” yerine (ki bunun da doğru yazımı “enrollment” olmalıdır) daha çok rağbet gören ve seçim hukuku bağlamında terimsel anlama sahip bir kavram olan “registration”dır ¹⁴⁹ .
32.	“Seçmen gelecek ön seçim için parti bağlantısını değiştirmek isterse, bundan bir süre önce mahkemeden bir belge alması gerekir. Bu süre federe devletlere göre altı ay ile on gün arasında değişmektedir” ¹⁵⁰ .	Teziç’in, seçmenin önseçim için parti bağlantısını değiştirmek istemesi durumunda, mahkemeden parti bağlantısını değiştirdiğine dair bir belge alması gerektiği yönündeki genellemesi yanlıştır. Önseçim öncesi parti bağlantısının nasıl değiştirileceği her eyaletin kendi hukukuna tâbi bir mesele olmakla beraber ¹⁵¹ , pek çok eyalette parti bağlantısı değişikliği, seçmenin önseçimden belirli bir süre öncesinde yapacağı beyanla tekemmül eder ve mahkemeler bu sürece dâhil değildir ¹⁵² .
33.	“İkincisi challenge denilen, bir partiye bağlılık sınamasıdır (testidir). Buna göre seçmen, seçim sandığının girişinde bir partinin oy pusulasını ister. Bu pusula seçmene	Teziç’in açıklamaları doğru olmakla birlikte kullandığı kavramlar hatalıdır. Challenge, partiye bağlılık testinin mukabili değil, bir kimsenin parti bağlılığından kuşku duyulduğu ve bağlı olmadığı bir

¹⁴⁶ Teziç, *op. cit.*, s.324 (dipnot alınmamıştır).

¹⁴⁷ *The Bluebook, op. cit.*, s.95.

¹⁴⁸ Teziç, *op. cit.*, s.332.

¹⁴⁹ Meselâ bkz. Michael Morse, “Democracy’s Bureaucracy: The Complicated Case of Voter Registration Lists”, *Boston University Law Review*, Cilt 103, 2023, s.2123.

¹⁵⁰ Teziç, *op. cit.*, s.332.

¹⁵¹ “How to update or change your voter registration”, *USA.gov.*, <https://www.usa.gov/change-voter-registration> (Son Güncellenme Tarihi: 11 Eylül 2024; Erişim Tarihi: 22 Şubat 2025).

¹⁵² Meselâ bazı eyaletlerde parti bağlantısı değişikliği çevrimiçi olarak yapılabilir. Bkz. *ibid.*

	verilmeden önce, kendisinden o partinin adaylarını geçmiş seçimlerde desteklediğini ve gelecek seçimlerde de destekleyeceğini bildirmesi istenir” ¹⁵³ .	partinin önseçimine katıldığı (ki buna “crossover voting” denir ¹⁵⁴) kanaati doğduğunda uygulamaya konan bir usuldür ¹⁵⁵ . Parti bağlılığı testinin kendisi parti bağlılığından şüphe duyulan kişinin parti bağlılığını yeminle açıklaması ile gerçekleşir ki buna da “oath” veya “affirmation” denir ¹⁵⁶ . Daha teknik bir ifadeyle, “challenge”, partiye bağlılık testinin kendisi değil, bu testi (ki testin kendisi yemin ettirme şeklinde tahakkuk eder) gerekli kılan prosedürün başlatılmasıdır.
34.	“Kapalı ön-seçimlerdeki kayıt, beyan ve taahhüt, hukuken bağlayıcı bir nitelik taşımamaktadır” ¹⁵⁷ .	Teziç’in bu gözlemi genel geçer bir kaide olarak anlaşılmaya müsait olduğu için yanlıştır. Nitekim, kapalı önseçim usulünün uygulandığı bazı eyaletlerde, parti bağlantısı kaydı veya beyanı hukuken bağlayıcı kabul edilmekte ve bu hususta dürüst davranmayan seçmenler hakkında yaptırım uygulanabilmektedir ¹⁵⁸ . Sözelimi, kapalı önseçim usulünün benimsendiği Florida’da ¹⁵⁹ seçim kanunlarına göre, bir önseçimde, kayıtlı olduğu siyasi parti haricindeki bir partinin adayına oy vermek hukuka aykırılık (kanunun ifadesiyle “unlawful”) teşkil etmektedir ¹⁶⁰ .
35.	“ABD’nde 1960 yılında yerel ve federal düzeydeki se-	Teziç kaynak belirtmese de 1960 seçimleri için 175 milyon do-

¹⁵³ Teziç, *op. cit.*, s.332.

¹⁵⁴ “Crossover voting”, *Ballotpedia*, https://ballotpedia.org/Crossover_voting (Erişim Tarihi: 22 Şubat 2025).

¹⁵⁵ Meselâ bkz. Robyn Sanders ve Alice Clapman, “Protections Against Mass Challenges to Voter Eligibility”, *Brennan Center for Justice*, <https://www.brennancenter.org/our-work/research-reports/protections-against-mass-challenges-voter-eligibility> (Yayın Tarihi: 17 Temmuz 2024).

¹⁵⁶ Meselâ bkz. “Challenges to Voter Eligibility”, *National Conference of State Legislatures*, <https://www.ncsl.org/elections-and-campaigns/challenges-to-voter-eligibility> (Son Güncellenme Tarihi: 11 Eylül 2024; Erişim Tarihi: 22 Şubat 2025).

¹⁵⁷ Teziç, *op. cit.*, s.332.

¹⁵⁸ Meselâ bkz. Kayla Gladney, “Crossover voting in primary election considered voter fraud”, *CBS42*, <https://www.cbs42.com/news/local/crossover-voting-in-primary-election-considered-voter-fraud/> (Yayın Tarihi: 26 Eylül 2017).

¹⁵⁹ “State Primary Election Types”, *National Conference of State Legislatures*, <https://www.ncsl.org/elections-and-campaigns/state-primary-election-types#closed> (Son Güncellenme Tarihi: 6 Şubat 2024; Erişim Tarihi: 22 Şubat 2025).

¹⁶⁰ “2011 Florida Statutes”, *The Florida Senate*, <https://www.flsenate.gov/Laws/Statutes/2011/101.021> (Erişim Tarihi: 22 Şubat 2025): “It is unlawful for any elector to vote in a primary for any candidate running for nomination from a party other than that in which such elector is registered”.

	çim giderleri toplam 175 milyon dolar tutarken 1964 yılında 200 [milyon], 1972 yılında 400 [milyon], 1988 yılında 1 milyar dolardı” ¹⁶¹ .	lar ¹⁶² , 1964 seçimleri için 200 milyon dolar ¹⁶³ ve 1972 seçimleri için 400 milyon dolar ¹⁶⁴ harcandığına ilişkin kaynakları tespit edebildim. Fakat 1988 seçimleri için Teziç'in iddiası olan 1 milyar dolar harcandığı savına karşılık kaynaklarda bu rakam 1 milyar dolar değil, 2,7 milyar dolar olarak ifade edilmektedir ¹⁶⁵ .
36.	“1972 yılında seçim giderleri yalnızca Başkanlık seçimlerinde 100 milyon dolarken, 1980 yılın[d]a 250 milyon dolara ulaşmıştır” ¹⁶⁶ .	1972 yılında başkanlık seçim giderleri 100 milyon dolar değil, neredeyse 137 milyon dolar olarak tahmin edilmektedir ¹⁶⁷ . (Buna mukabil, 1980 başkanlık seçimlerinin 250 milyonluk bir masrafa sebep olduğu iddiasını doğrulayan kaynaklar vardır ¹⁶⁸).
37.	“Yapılan bir incelemede, 1970’li yıllarda bir temsilcinin seçimi 70.000 dolara, bir senatörün seçimi ise 1.5 milyon dolara ulaşıyordu. Yakın tarihlerde, temsilciler meclisine seçilebilmenin masrafı 600.000 dolar, senatoya seçilebilmenin masrafı ise 3.5 milyon dolardır”. ¹⁶⁹	Teziç bahsini geçirdiği incelemenin kaynağını belirtmediği için buradaki savlarını yanlışlamak kolay olmasa da 1970’lerde Temsilciler Meclisi ve Senatoya seçilmeye ilişkin yapılan bir araştırma, Teziç’in belirttiği meblağları kısmen yanlışlamaktadır ¹⁷⁰ . Bu araştırmaya göre, 1976 ve 1978’de Temsilciler Meclisine seçilmek için sırası ile 73,000 ve 108,000 dolar harcama yapmak gerekirken, aynı

¹⁶¹ Teziç, *op. cit.*, s.388-389.

¹⁶² Paul Taylor, “Campaign Reform and the Failure of Leadership”, *Penn National Commission*, <https://www.upenn.edu/static/pnc/taylor.html> (Yayın Tarihi: 11 Haziran 1997).

¹⁶³ Earl Mazo, “Politics Cost Put at \$200 Million”, *New York Times*, <https://www.nytimes.com/1964/10/27/archives/politics-cost-put-at-200-million-record-sum-spent-in-1964-campaign.html> (Yayın Tarihi: 27 Ekim 1964).

¹⁶⁴ Ben A. Franklin, “Campaign Spending in '72 Hit Record \$400-Million”, *New York Times*, <https://www.nytimes.com/1972/11/19/archives/campaign-spending-in-72-hit-record-400million-72-vote-spending-hit.html> (Yayın Tarihi: 19 Kasım 1972).

¹⁶⁵ Richard L. Berke, “Spending for 1988 Campaigns Set a Record”, *New York Times*, <https://www.nytimes.com/1991/06/27/us/spending-for-1988-campaigns-set-a-record.html> (Yayın Tarihi: 27 Haziran 1991).

¹⁶⁶ Teziç, *op. cit.*, s.389.

¹⁶⁷ Warren Weaver Jr., “'72 Election Set Spending Record”, *New York Times*, <https://www.nytimes.com/1976/04/25/archives/72-election-set-spending-record-137-million-went-for-major-parties.html> (Yayın Tarihi: 25 Nisan 1976).

¹⁶⁸ Richard J. Cattani, “Half billion spent on election despite rhetoric of frugality”, *Christian Science Monitor*, <https://www.csmonitor.com/1980/1008/100840.html> (Yayın Tarihi: 8 Ekim 1980).

¹⁶⁹ Teziç, *op. cit.*, s.389.

¹⁷⁰ Joseph E. Cantor, “Congressional Campaign Spending: 1976-1996”, *CRS Report for Congress*, https://www.everycrsreport.com/files/19970819_97-793_da76d4049c9ac2262ad4b35023c6e91f3d9beab2.pdf (Yayın Tarihi: 19 Ağustos 1997).

		<p>senelerde Senatoya seçilmek için yapılan masraflar sırası ile 595,000 ve 929,000 dolardır¹⁷¹. Bu veriler, Teziç'in Temsilciler Meclisi için 1970'lerde ortalama 70,000 dolar harcadığı nakline yaklaşıırken, aynı dönem Senato seçimi harcamaları için Teziç'in naklettiği 1,5 milyon dolar meblağından hayli uzaktır.</p> <p>Teziç, “yakın tarihlerde” Temsilciler Meclisi ve Senatoya seçim masraflarının sırası ile 600,000 dolar ve 3,5 milyon dolar olduğunu zikrederken hangi tarihi esas aldığını ifade etmediği için bu savı da yanlışlanmak kolay değil. Fakat Teziç bu verileri 2016'daki baskıda aynen muhafaza ettiği için 2016 ve ona takaddüm eden hiç değilse on senelik bir devreye bakmak makul olacaktır. 2000'li yılların verilere bakıldığında Teziç'in verileri kolaylıkla yanlışlanmaktadır: meselâ 2008'de Temsilciler Meclisine seçilmek bir hesaba göre ortalama 1,4 milyon dolara mâl olurken, aynı sene Senatoya seçilmek yaklaşık 8,5 milyon dolara mâl olmuştur¹⁷².</p>
38.	<p>“Partilerin gelir kaynaklarındaki eşitliği sağlayabilmek amacı ile ABD’nde 1971 tarihli ‘<i>Federal Election Campaign Act</i>’ 1974 ve 1976 yıllarında geçirdiği değişikliklerinde, başkan, senatör ve temsilciler meclisi adayları için bireysel bağışların 1000 doları aşamayacağı öngörülmüştü. Bir parti komitesi için, bireysel bağışlar ise 5000 dolarla sınırlanmıştı. Ancak Federal Yüksek Mahkemenin 18 Mart 1985 tarihli kararı ile bu sınırlamalar Anayasaya aykırı bulunmuştur”¹⁷³.</p>	<p>Teziç, 1974 ve 1976’da tadil edilmiş 1971 tarihli kanunun muhtevasını doğru nakletmekle birlikte 18 Mart 1985 tarihli karar ile ilgili verdiği bilgi yanlıştır. Anılan tarihte Yüksek Mahkeme, “Federal Election Commission v. National Conservative Political Action Committee” kararı ile 1,000 dolarlık ve 5,000 dolarlık bağış hadlerini iptal etmemiştir¹⁷⁴. Mahkemenin iptal kararı, bağışlara ilişkin değildi. Aynı kanun politik oluşumların bir adayın seçilmesi için yaptıkları <i>harcamalara</i> da bir üst sınır getiriyordu, Mahkemenin iptal kararı işte bu harcama üst haddine ilişkindi¹⁷⁵. Teziç’in hatası,</p>

¹⁷¹ *Ibid.*

¹⁷² Dave Gilson, “The Price of Admission to the House and Senate”, *Mother Jones*, <https://www.motherjones.com/politics/2010/10/incumbent-campaign-fundraising-advantage-congress/> (Erişim Tarihi: 22 Şubat 2025).

¹⁷³ Teziç, *op. cit.*, s.389.

		<p>Amerikan seçim hukukundaki temel bir ayırım olan bağış (“donation” veya “contribution”) ve harcama (“expenditure”) ayırımını¹⁷⁶ gözetmemesinden kaynaklanıyor. Bu ayırma göre, bir adaya doğrudan maddi destekte bulunulması (meselâ doğrudan nakdi veya aynı yardım¹⁷⁷) bağış iken, aynı adayın kazanması için yapılan bağış haricindeki diğer masraflar (meselâ aday lehine ve adayın yönlendirmesi olmaksızın siyasi bir reklamı finanse etmek¹⁷⁸) duruma göre harcama sayılabiliyor. 1985 tarihli kararında Mahkeme, Teziç’in ileri sürdüğünün aksine, <i>bağış</i> üst hadlerini iptal etmemiş, <i>harcamaların</i> üst hadlerine ilişkin bir iptal kararı tesis etmiştir¹⁷⁹.</p>
39.	<p>“Bu [18 Mart 1985 tarihli] karardan sonra, partilere ve adaylara yapılacak kişisel bağışlar, gönüllü olmak şartı ile, ABD’nde sınırlamaya tâbi değildir”¹⁸⁰.</p>	<p>Teziç’in bu cümlesi, hemen yukarıda ifade edilen bağış ve harcama ayırımını¹⁸¹ gözetmediği için hatalıdır. Amerikan hukukuna göre bağışlar, her sene Federal Seçim Komisyonu (“Federal Election Commission”) tarafından ilan olunan üst hadlere tâbidir¹⁸². Sözgelimi, 2025-2026’da gerçekleşecek federal seçimlerde bir gerçek kişi herhangi bir federal adayın seçim işlerini yürüten komitesine, seçim başına 3,500 dolardan ziyade bağış yapamayacaktır¹⁸³.</p>

¹⁷⁴ Bkz. “Federal Election Commission v. National Conservative Political Action Committee”, *Oyez.org*, <https://www.oyez.org/cases/1984/83-1032> (Erişim Tarihi: 22 Şubat 2025).

¹⁷⁵ *Ibid.*

¹⁷⁶ Bu ayırım için meselâ bkz. Erwin Chemerinsky, “Symposium: The distinction between contribution limits and expenditure limits”, *SCOTUSblog*, <https://www.scotusblog.com/2013/08/symposium-the-distinction-between-contribution-limits-and-expenditure-limits/> (Yayın Tarihi: 12 Ağustos 2013).

¹⁷⁷ Meselâ bkz. “Contribution limits”, *Federal Election Commission*, <https://www.fec.gov/help-candidates-and-committees/candidate-taking-receipts/contribution-limits/> (Erişim Tarihi: 22 Şubat 2025).

¹⁷⁸ Meselâ bkz. “Independent expenditure television example”, *Federal Election Commission*, <https://www.fec.gov/help-candidates-and-committees/making-disbursements-ssf-or-connected-organization/independent-expenditure-television-example/> (Erişim Tarihi: 22 Şubat 2025).

¹⁷⁹ “Federal Election Commission v. National Conservative Political Action Committee”, *op. cit.*

¹⁸⁰ Teziç, *op. cit.*, s.389.

¹⁸¹ Chemerinsky, *op. cit.*

¹⁸² “Contribution limits for 2025-2026”, *Federal Election Commission*, <https://www.fec.gov/updates/contribution-limits-for-2025-2026/> (Erişim Tarihi: 22 Şubat 2025).

¹⁸³ *Ibid.*

40.	“ABD’nde, Başkanın ve Kongre’deki çoğunluğun farklı partilerden olmaları, rejimin işleyişine engel olmamaktadır. Tersine, bu durum, ülke politikasının sorumlu şefi durumunda olan Başkanın faaliyetlerini bir ölçüde kolaylaştırıyor” ¹⁸⁴ .	Teziç’in bu savı tevile dahi doğrulanabilecek gibi değildir. Amerikan siyasi tarihinde, Kongre ekseriyetinin kendi partisinden olmasını istemeyecek ve bunun işini kolaylaştıracağını düşünmeyecek başkan yoktur. Yürütme ve yasamanın aynı parti tarafından kontrol edilip edilmediği (sırasıyla “united government” ve “divided government” ¹⁸⁵) Amerika’da rejimin işleyişini belirleyen en öncelikli kriterler arasında olup, Kongre çoğunluğu ile başkanın farklı partilerden olmaları bu işleyiş, aynı partilerden olmalarına nazaran, güçleştirmektedir ¹⁸⁶ .
41.	“ABD’nde ‘kanunların sadakatle uygulanıp uygulanmadığını’ Başkan denetler” ¹⁸⁷ .	Teziç’in, başkanın kanunların uygulanmasında bir denetim işlevi olduğu şeklindeki savı yanlıştır. Anayasa metninde, II. Maddenin 3. Kısmı uyarınca başkana tevdi olunan, “kanunların sadıkane tatbik olunmasına nezaret” ¹⁸⁸ etmek yetkisidir (“he shall take Care that the Laws be faithfully executed”); denetim yetkisi (siyasi veya hukuki) Kongre ve Yüksek Mahkemeye aittir.
42.	“ABD’nde, Kongre üyeleri, meclislerdeki toplantılar süresince ve toplantılara gidiş gelişlerinde, kamu düzenini bozma, yüksek ihanet ve ağır suçlar dışında bir nedenle, tutuklanmama ayrıcalığına sahiptirler (ABD. Ay. m. I.	Teziç’in aktardığı bilgi doğru olmakla birlikte buna dayanak olarak yanlış anayasal metne referans vermektedir. Anılan yasama dokümanlığına ilişkin güvenceler, Anayasanın I. Maddesinin 5. Kısmında değil, 6. Kısmında yer almaktadır ¹⁹⁰ .

¹⁸⁴ Teziç, *op. cit.*, s.407.

¹⁸⁵ Meselâ bkz. Daryl J. Levinson ve Richard H. Pildes, “Separation of Parties, Not Powers”, *Harvard Law Review*, Cilt 119, Sayı 8, 2006, s.2312.

¹⁸⁶ Genel olarak bkz. *ibid.*

¹⁸⁷ Teziç, *op. cit.*, s.433.

¹⁸⁸ “Amerika Birleşik Devletleri Anayasa Metinleri”, *op. cit.*, s.476.

¹⁸⁹ Teziç, *op. cit.*, s.457.

¹⁹⁰ Amar, *op. cit.*, s.482.

	Kısım 5) ¹⁸⁹ .	
43.	“Başkan, yürütme yetkisini doğrudan doğruya ya da yardımcıları (sekreterleri) aracılığı ile dolaylı olarak kullanır” ¹⁹¹ .	Sekreterle başkan yardımcısı denmesi hatalıdır, zira başkan yardımcılığı, Anayasada ayrıca tasrih edilen ve başkanla beraber genel oy yoluyla seçilen özel bir makama (“Vice President”) karşılık gelmektedir ¹⁹² .
44.	“Başkanlık rejiminde, yardımcıları (sekreterler=bakanlar), Başkan tarafından belirlenen politikayı yürütmekle yükümlüdürler; atanmaları ve görevden uzaklaştırılmaları, Senato’nun uygun bulma koşulu ile Başkan tarafından yapılır” ¹⁹³ .	Burada iki hatalı bilgi var. Birincisi, hemen yukarıda da ifade edildiği gibi, sekreterlere veya bakanlara başkanın yardımcısı denmesi hatalı bir tabirdir ¹⁹⁴ . İkincisi, sekreterlerin (bakanların) atanmaları, Anayasa uyarınca Senatonun uygun bulma koşuluna tâbi iken ¹⁹⁵ , görevden uzaklaştırılmaları aynı koşula tâbi değildir ¹⁹⁶ . Başka bir ifadeyle başkan, kabine sekreterlerini yani bakanlarını dilediği gibi görevden almak yetkisine sahiptir.
45.	“Başkanın yardımcıları yani bakanlar, (ya da Anayasadaki söyleyişle sekreterleri) parlamento üyesi olmadıkları gibi, meclislerdeki görüşmelere de katılmazlar” ¹⁹⁷ .	Burada iki hatalı bilgi var. Birincisi, bakanlara başkan yardımcısı denmesi, yukarıda mükerreren ifade olunduğu üzere hatalıdır ¹⁹⁸ . İkincisi, bakanların Anayasadaki söyleyişle unvanları “sekreter” değildir: sekreter (“secretary”) kelimesi Anayasa metninde bir kez dahi olsun geçmemektedir ¹⁹⁹ . Buna karşın, bakana karşılık olarak sekreter kelimesi siyasi hayatta ve Anayasa dışındaki hukuki metinlerde sıklıkla kullanılır ²⁰⁰ .

¹⁹¹ Teziç, *op. cit.*, s.532.

¹⁹² Başkan yardımcısı veya muavini diye de tabir olunabilir. “Cumhurbaşkan muavini” tabiri için meselâ bkz. “Amerika Birleşik Devletleri Anayasa Metinleri”, *op. cit.*, s.462.

¹⁹³ Teziç, *op. cit.*, s.532.

¹⁹⁴ Meselâ bkz. “Amerika Birleşik Devletleri Anayasa Metinleri”, *op. cit.*, s.462.

¹⁹⁵ Amar, *op. cit.*, s.192-193, 486.

¹⁹⁶ *Ibid.*, s.193.

¹⁹⁷ Teziç, *op. cit.*, s.532.

46.	“Abraham Lincoln’ün, sekreterleri (bakanları) ile yaptığı bir toplantıda, kendi görüşüne karşı olan yedi sekretere, ‘yedi hayır bir evet, evet’ler kazanmıştır’ diyerek, kendi görüşüne uygun karar aldırması buna tipik bir misâldir” ²⁰¹ .	Anılan alıntının kendisine atfedildiği Amerikan başkanı Abraham Lincoln değil, Abraham Lincoln’dür ²⁰² .
47.	“Başkanla birlikte dört yıllık bir süre için seçilen ‘Başkan Yardımcısı’, aynı zamanda Senato’nun da başkanıdır. Bunun dışında, Başkan yardımcısının, Anayasada öngörülen belli bir görevi yoktur. Ancak, Başkanın istediği ölçüde siyasî bir rol oynayabilir: Başkanın hayatının sona ermesi, istifa ya da başkaca nedenlerle başkanlık makamı boşalırsa, yerini Başkan Yardımcısı alır” ²⁰³ .	Başkan yardımcısının, Senato başkanı olması ve başkanın görevini ifa edememesi durumunda onun yerine geçmesi haricinde Anayasada öngörülen bir görevi olmadığı bilgisi yanlıştır. Anayasa metninin kendisi, başkan yardımcısına başka bir yetki ve görev tevdi etmiştir: 25. Tadilin 4. Kısmı uyarınca, başkan yardımcısı, kabine sekreterlerinin ekseriyeti ile başkanın görevini layıkıyla ifa edemediği hususunda ittifak eder ve buna dair yazılı beyanını Senato ve Temsilciler Meclisi başkanlarına iletirse, vekâleten başkanlık görevini deruhte eder ²⁰⁴ .
48.	“ABD Federal Yüksek Mahkemesi, 1952 yılında verdiği bir kararında (Ray V./Blair) emredici vekâlete bağlı oy vermenin hukuken geçerli olduğunu kabul etmektedir” ²⁰⁵ .	Karara ilişkin açıklama doğru olmakla birlikte, kararın doğru künyesi “Ray v. Blair” ve tam künyesi de “Ray v. Blair, 343 U.S. 214 (1952)” olmalıdır ²⁰⁶ .
49.	“Amerikan Senatosu, 1999 yılı Ocak ayında, Başkanın [Bill Clinton] Cezai sorumluluğunu harekete geçirecek	Bill Clinton’ın yargılanıp beraat ettiği süreçte Senato, mevsuf ekseriyet olan üçte ikiye iki oy farkıyla ulaşamamış değildir. Aksine

¹⁹⁸ Meselâ bkz. “Amerika Birleşik Devletleri Anayasa Metinleri”, *op. cit.*, s.462.

¹⁹⁹ Yine de belirteyim ki Muvaffak Akbay’ın tercümesinde dahi hatalı olarak sekreter ifadesi kullanılmıştır. Bkz. *ibid.* s.476.

²⁰⁰ Meselâ bkz. Amar, *op. cit.*, s.193.

²⁰¹ Teziç, *op. cit.*, s.532.

²⁰² Meselâ bkz. Amar, *op. cit.*, s.153.

²⁰³ Teziç, *op. cit.*, s.532-533.

²⁰⁴ Bkz. Amar, *op. cit.*, s.450-451, 498-499.

²⁰⁵ Teziç, *op. cit.*, s.533, dn.164.

²⁰⁶ Meselâ bkz. Luis Fuentes-Rohwer, “The Electoral College, the Right to Vote, and Our Federalism: A Comment on a Lasting Institution”, *Florida State University Law Review*, Cilt 29, Sayı 2, 2001, s.889.

	yaptığı yargılama sonucu, iki oy farkıyla, üçte iki oy çoğunluğuna ulaşamayınca, herhangi bir uyarıda dahi bulunmadan iddianameyi reddetti” ²⁰⁷ .	Senato, oylanan iki maddede şu oy dağılımına gitmiştir ²⁰⁸ : <ul style="list-style-type: none"> • Yalan yere yemin suçu (“perjury”): 55’e (beraat) karşı 45 (mahkûmiyet) • Adaleti engellemek suçu (“obstruction of justice”): 50’ye (beraat) karşı 50 (mahkûmiyet) <p>Bu oy dağılımından da görüldüğü üzere, Senatonun iki oy farkla çoğunluğa ulaşamadığı—ki bu ancak 100 senatörden 65’inin mahkûmiyet oyu kullanması ile olabilirdi (böylelikle gerekli 67 sayısı iki oy ile ıskalanmış olacaktır)—bilgisi doğru değildir.</p>
50.	“Meselâ Başkan G. Cleveland, iki kez başkanlık ettiği dönemlerde (1884-1888 ve 1892-1896) tam 414 veto kullanmış ve bu nedenle ‘vetocu başkan’ diye anılır” ²⁰⁹ .	Burada iki hatalı bilgi var. Birincisi, Başkan Cleveland’ın başkanlık dönemleri, 1884-1888 ve 1892-1896 değil, 1885-1889 ve 1893-1897’dir ²¹⁰ . Teziç, yukarıda da ifade edildiği üzere, başkanın seçimi (“election”) ve göreve başlaması (“inauguration”) olgularını karıştırdığı için ²¹¹ bu hataya düşüyor. İkinci hatalı bilgi, veto sayısına ilişkindir. Başkan Cleveland 414 adet vetoyu sadece ilk başkanlık döneminde (1885-1889) kullanmıştır, dolayısıyla iki başkanlık dönemi boyunca kullandığı veto sayısı 414’ün çok üzerindedir ²¹² .
51.	“Kezâ F. Roosevelt 631, Truman 250 kez veto yetkisini kullanmışlardır” ²¹³ .	Başkan Roosevelt’in kullandığı veto sayısı resmî verilere göre 631 değil, 635’tir ²¹⁴ .

²⁰⁷ Teziç, *op. cit.*, s.533-534, dn.165.

²⁰⁸ Bkz. Clémence Michallon, “American Crime Story: What were the votes in Bill Clinton’s impeachment?”, *The Independent*, <https://www.the-independent.com/arts-entertainment/tv/news/bill-clinton-impeachment-votes-american-crime-story-b1915977.html> (Yayın Tarihi: 10 Kasım 2021).

²⁰⁹ Teziç, *op. cit.*, s.535.

²¹⁰ “Vetoes, 1789 to Present”, *United States Senate*, <https://www.senate.gov/legislative/vetoes/vetoCounts.htm> (Erişim Tarihi: 22 Şubat 2025).

²¹¹ Amar, *op. cit.*, s.428-429.

²¹² “Vetoes, 1789 to Present”, *op. cit.*

²¹³ Teziç, *op. cit.*, s.535.

52.	“Eyalet mahkeme hâkimleri federe yasama meclislerince atanıyorlar” ²¹⁵ .	Bu kabilden bir genelleme hatalıdır. Amerika’da eyalet hâkimlerinin atanma usulleri çok çeşitli olup eyaletten eyalete farklılık arz eder ²¹⁶ . Federe yasama meclislerince atanma bu usullerden sadece bir tanesi olup, farklı eyaletlerde, eyalet yürütme organınca atanma da dâhil olmak üzere farklı usuller mevcuttur ²¹⁷ .
53.	“Yüksek mahkeme üyeleri tam bir güvenceye sahiptirler. Ömür boyu atanıyorlar. Ancak, yetmiş yaşını tamamladıktan sonra, arzu ettikleri takdirde, emekliye ayrılabilirler” ²¹⁸ .	Yüksek Mahkeme hâkimlerinin emekli olmak için yetmiş yaşını tamamlama şartları yok. Yüksek Mahkeme hâkimleri istedikleri yaşta görevden ayrılabilirler ancak emekli maaşı almak için diğer federal hâkimler gibi—1984’te vaz edilmiş olan—“80 kuralı”na tâbidirler ²¹⁹ ; buna göre, 65 yaşını ikmal etmiş bir federal hâkim, 15 sene hizmette bulunmuşsa (65+15=80) emekliye ayrılabilir ²²⁰ . Meselâ, 70 yaşındaki bir hâkimin emeklilik için doldurması gereken hizmet süresi 10 senedir (70+10=80) ²²¹ .
54.	“Bir hâkim ancak cezai sorumluluk (impeachment) yolu ile görevinden uzaklaştırılabilir. Bu da temsilciler meclisinin çoğunluğunca suçlandırılıp, Senato’da yargılanarak mahkum olmaları ile gerçekleşebilir. Günümüze kadar hiçbir hâkim bu mekanizma ile görevinden alınamamış-	Teziç’in, bugüne değin hiçbir hâkimin cezai yol yani “impeachment” mekanizması işletilerek görevinden alınamadığı bilgisi yanlıştır. Eylül 2017 tarihli resmî verilere göre o güne değin 15 hâkim bu mekanizma ile suçlandırılmış ve bunlardan 8 tanesi de Senatoda mahkûm olup görevinden alınmıştır ²²³ . Bu görevden al-

²¹⁴ “Vetoes, 1789 to Present”, *op. cit.*

²¹⁵ Teziç, *op. cit.*, s.537.

²¹⁶ Meselâ bkz. “Methods of Judicial Selection”, *The Fund for Modern Courts*, <https://moderncourts.org/programs-advocacy/judicial-selection/methods-of-judicial-selection/> (Erişim Tarihi: 22 Şubat 2025).

²¹⁷ *Ibid.*

²¹⁸ Teziç, *op. cit.*, s.537.

²¹⁹ “Demography of Article III Judges, 1789-2020”, *Federal Judicial Center*, <https://www.fjc.gov/history/exhibits/graphs-and-maps/age-and-experience-judges> (Erişim Tarihi: 22 Şubat 2025).

²²⁰ *Ibid.*

²²¹ *Ibid.*

²²² Teziç, *op. cit.*, s.538.

	tır” ²²² .	maların bir kısmı 1804, 1862 ve 1913 senelerinde yaşanmıştır ²²⁴ .
55.	“Federal Yüksek Mahkeme, bu konuda kendini yetkili kabul ederken, Yüksek Mahkeme Başkanı John Marchall basit bir kıyasa (syllogisme) dayanmıştır” ²²⁵ .	Anılan Yüksek Mahkeme Başkanının ismi John Marchall değil, John Marshall’dır ²²⁶ .
56.	“Charles Evans Huges (1930-1941) ‘Amerikan Anayasası hâkimlerin söyledikleridir’ diyecektir” ²²⁷ .	Alıntının sahibi, Charles Evans Huges değil, Charles Evans Hughes’dır ²²⁸ .
57.	“Daha sonra F. Roosevelt tarafından Yüksek Mahkeme Başkanlığına atanan Felix Frankfurter, kısa ve sert bir uslupla, ‘Yüksek Mahkeme Anayasadır’ ifadesini kullanır” ²²⁹ .	Başkan Roosevelt tarafından Yüksek Mahkeme hâkimliğine atanan Felix Frankfurter, görevde kaldığı dönemde (1939-1962) hiçbir zaman Mahkeme başkanlığı (“chief justice”) yapmamış, üye hâkim (“associate justice”) olarak görev ifa etmiştir ²³⁰ .

[Kaynaklar listesi izleyen sayfadadır]

²²³ “Judges and Judicial Administration – Journalist’s Guide”, *United States Courts*, <https://www.uscourts.gov/data-news/reports/handbooks-manuals/a-journalists-guide-federal-courts/judges-and-judicial-administration-journalists-guide> (Erişim Tarihi: 22 Şubat 2025).

²²⁴ “Impeachments of Federal Judges”, *Federal Judicial Center*, <https://www.fjc.gov/history/judges/impeachments-federal-judges> (Erişim Tarihi: 22 Şubat 2025).

²²⁵ Teziç, *op. cit.*, s.538.

²²⁶ Meselâ bkz. Amar, *op. cit.*, s.184.

²²⁷ Teziç, *op. cit.*, s.538 (dipnot alınmamıştır).

²²⁸ Arsel, *op. cit.*, s.25, dn.6.

²²⁹ Teziç, *op. cit.*, s.538 (dipnot alınmamıştır).

²³⁰ Meselâ bkz. *The Supreme Court of the United States: Its Beginnings & Its Justices 1790-1991*, Washington, D.C., Commission on the Bicentennial of the United States Constitution, 1992, s.190.

KAYNAKLAR

- Akın, Gülten, *Kırmızı Karanfil*, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2. Baskı, Şubat 2008.
- Alexander, Shawn Leigh, “The Afro-American Council and Its Challenge of Louisiana’s Grandfather Clause”, in Chris Green, Rachel Rubin ve James Smethurst (Ed.), *Radicalism in the South since Reconstruction*, New York, Palgrave Macmillan, 2006, s.13-36.
- Amar, Akhil Reed, *America’s Constitution: A Biography*, New York, Random House, 2005.
- “Amerika Birleşik Devletleri Anayasa Metinleri”, Çev. Muvaffak Akbay, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 7, Sayı 1-2, 1950, s.446-493.
- Arsel, İlhan, *Amerikan Anayasası ve Federal Yüksek Mahkeme*, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1958.
- Balkin, J.M. ve Sanford Levinson, “The Canons of Constitutional Law”, *Harvard Law Review*, Cilt 111, Sayı 4, 1998, s.964-1022.
- Berke, Richard L., “Spending for 1988 Campaigns Set a Record”, *New York Times*, <https://www.nytimes.com/1991/06/27/us/spending-for-1988-campaigns-set-a-record.html> (Yayın Tarihi: 27 Haziran 1991).
- Borchard, Edwin, “The Federal Declaratory Judgments Act”, *Virginia Law Review*, Cilt 21, Sayı 1, s.35-50.
- Bradley, Curtis A., “State International Agreements: The United States, Canada, and Constitutional Evolution”, *Canadian Yearbook of International Law*, Cilt 60, 2022, s.6-28.
- Cattani, Richard J., “Half billion spent on election despite rhetoric of frugality”, *Christian Science Monitor*, <https://www.csmonitor.com/1980/1008/100840.html> (Yayın Tarihi: 8 Ekim 1980).
- “Challenges to Voter Eligibility”, *National Conference of State Legislatures*, <https://www.ncsl.org/elections-and-campaigns/challenges-to-voter-eligibility> (Son Güncellenme Tarihi: 11 Eylül 2024; Erişim Tarihi: 22 Şubat 2025).
- Chase, Harold J., “Change of Venue in the Federal Courts under Section 1404-A of the New Judicial Code—Effect on Rights of the Parties”, *Hastings Law Journal*, Cilt 2, Sayı 1, 1950, s.29-52.
- Chemerinsky, Erwin, “Symposium: The distinction between contribution limits and expenditure limits”, *SCOTUSblog*, <https://www.scotusblog.com/2013/08/symposium-the-distinction-between-contribution-limits-and-expenditure-limits/> (Yayın Tarihi: 12 Ağustos 2013).
- Choper, Jesse H., Richard H. Fallon, Jr., Yale Kamisar, Steven H. Shiffrin, Michael C. Dorf ve Frederick Schauer, *Constitutional Law: Cases, Comments, and Questions*, St. Paul, MN, West Academic Publishing, 12. Baskı, 2015.

- “Contribution limits”, *Federal Election Commission*, <https://www.fec.gov/help-candidates-and-committees/candidate-taking-receipts/contribution-limits/> (Erişim Tarihi: 22 Şubat 2025).
- “Crossover voting”, *Ballotpedia*, https://ballotpedia.org/Crossover_voting (Erişim Tarihi: 22 Şubat 2025).
- de Hamel, Christopher, *Making Medieval Manuscripts*, Oxford, Bodleian Library Publishing, 2018.
- “Demography of Article III Judges, 1789-2020”, *Federal Judicial Center*, <https://www.fjc.gov/history/exhibits/graphs-and-maps/age-and-experience-judges> (Erişim Tarihi: 22 Şubat 2025).
- “FDR’s ‘Court-Packing’ Plan”, *Federal Judicial Center*, <https://www.fjc.gov/history/timeline/fdrs-court-packing-plan> (Erişim Tarihi: 21 Şubat 2025).
- “Federal Election Commission v. National Conservative Political Action Committee”, *Oyez.org*, <https://www.oyez.org/cases/1984/83-1032> (Erişim Tarihi: 22 Şubat 2025).
- Feyzioğlu, Turhan, *Kanunların Anayasaya Uygunluğunun Kazai Murakabe-si*, Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1951.
- Franklin, Ben A., “Campaign Spending in ’72 Hit Record \$400-Million”, *New York Times*, <https://www.nytimes.com/1972/11/19/archives/campaign-spending-in-72-hit-record-400million-72-vote-spending-hit.html> (Yayın Tarihi: 19 Kasım 1972).
- Fuentes-Rohwer, Luis, “The Electoral College, the Right to Vote, and Our Federalism: A Comment on a Lasting Institution”, *Florida State University Law Review*, Cilt 29, Sayı 2, 2001, s.879-924.
- Gilson, Dave, “The Price of Admission to the House and Senate”, *Mother Jones*, <https://www.motherjones.com/politics/2010/10/incumbent-campaign-fundraising-advantage-congress/> (Erişim Tarihi: 22 Şubat 2025).
- Gladney, Kayla, “Crossover voting in primary election considered voter fraud”, *CBS42*, <https://www.cbs42.com/news/local/crossover-voting-in-primary-election-considered-fraud/> (Yayın Tarihi: 26 Eylül 2017).
- Gözler, Kemal, *Alıntı ve Atıf Usûlleri*, Bursa, Ekin Yayınları, 2023.
- — *TÜHAS: Türk Hukuk Atıf Sistemi*, Bursa, Ekin Yayınları, 2024.
- — “1982 Anayasası Hâlâ Yürürlükte mi? Anayasasızlaştırma Üzerine Bir Deneme”, *Anayasa.gen.tr*, <https://www.anayasa.gen.tr/anayasasizlastirma-v4.pdf> (Yayın Tarihi: 30 Mayıs 2016).
- Greene, Jamal, “The Anticanon”, *Harvard Law Review*, Cilt 125, Sayı 2, 2011, s.379-475.
- Hargrave, W. Lee, *The Louisiana State Constitution*, New York, Oxford University Press, 2011.

- Hebe, William, “Executive Orders and the Development of Presidential Power”, *Villanova Law Review*, Cilt 17, Sayı 4, 1972, s.688-712.
- “How to update or change your voter registration”, *USA.gov.*, <https://www.usa.gov/change-voter-registration> (Son Güncellenme Tarihi: 11 Eylül 2024; Erişim Tarihi: 22 Şubat 2025).
- “Impeachments of Federal Judges”, *Federal Judicial Center*, <https://www.fjc.gov/history/judges/impeachments-federal-judges> (Erişim Tarihi: 22 Şubat 2025).
- “Independent expenditure television example”, *Federal Election Commission*, <https://www.fec.gov/help-candidates-and-committees/making-disbursements-ssf-or-connected-organization/independent-expenditure-television-example/> (Erişim Tarihi: 22 Şubat 2025).
- İnal, İbnülemin Mahmud Kemal, *Son Sadrazamlar*, İstanbul, Dergâh Yayınları, 3. Baskı, 1982, Cilt I.
- inonuvakfi, “Türkiye’nin Kalbi Ankara (Orijinal) Bolum 1 – İnönü’nün konuşması bölümü”, *YouTube*, <https://www.youtube.com/watch?v=MNBvoflRs6A> (Yayın Tarihi: 8 Aralık 2013)
- “Judges and Judicial Administration – Journalist’s Guide”, *United States Courts*, <https://www.uscourts.gov/data-news/reports/handbooks-manuals/a-journalists-guide-federal-courts/judges-and-judicial-administration-journalists-guide> (Erişim Tarihi: 22 Şubat 2025).
- Lampe, Joanna R., “Three Judge District Courts”, *Congressional Research Service*, <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IF/IF12746> (Yayın Tarihi: 20 Ağustos 2024).
- Levinson, Daryl J. ve Richard H. Pildes, “Separation of Parties, Not Powers”, *Harvard Law Review*, Cilt 119, Sayı 8, 2006, s.2311-2386.
- Mannheimer, Michael J. Zydney, “Vagueness as Impossibility”, *Texas Law Review*, Cilt 98, 2020, s.1049-1114.
- Mazo, Earl, “Politics Cost Put at \$200 Million”, *New York Times*, <https://www.nytimes.com/1964/10/27/archives/politics-cost-put-at-200-million-record-sum-spent-in-1964-campaign.html> (Yayın Tarihi: 27 Ekim 1964).
- “Methods of Judicial Selection”, *The Fund for Modern Courts*, <https://moderncourts.org/programs-advocacy/judicial-selection/methods-of-judicial-selection/> (Erişim Tarihi: 22 Şubat 2025).
- Michallon, Clémence, “American Crime Story: What were the votes in Bill Clinton’s impeachment?”, *The Independent*, <https://www.the-independent.com/arts-entertainment/tv/news/bill-clinton-impeachment-votes-american-crime-story-b1915977.html> (Yayın Tarihi: 10 Kasım 2021).
- Mitchell, Jonathan F., “The Writ-of-Erasure Fallacy”, *Virginia Law Review*, Cilt 104, Sayı 5, 2018, s.933-1019.

- Morse, Michael, “Democracy’s Bureaucracy: The Complicated Case of Voter Registration Lists”, *Boston University Law Review*, Cilt 103, 2023, s.2123-2198.
- Onar, Siddik Sami, *İdare Hukukunun Umumî Esasları*, İstanbul, İsmail Akgün Matbaası, 3. Baskı, 1966, 3 Cilt.
- Özbudun, Ergun, *Türk Anayasa Hukuku*, Ankara, Yetkin Yayınları, 25. Baskı, 2025.
- “Prof. Dr. Erdoğan Teziç”, *Yükseköğretim Kurulu*, <https://www.yok.gov.tr/kurumsal/baskanlarimiz/erdogan-tezic> (Erişim Tarihi: 25 Şubat 2025).
- Sanders, Robyn ve Alice Clapman, “Protections Against Mass Challenges to Voter Eligibility”, *Brennan Center for Justice*, <https://www.brennancenter.org/our-work/research-reports/protections-against-mass-challenges-voter-eligibility> (Yayın Tarihi: 17 Temmuz 2024).
- Schwartz, Louis B., “Justice, Expediency, and Beauty”, *University of Pennsylvania Law Review*, Cilt 136, 1987, s.141-182.
- Sohoni, Mila, “The Lost History of the ‘Universal’ Injunction”, *Harvard Law Review*, Cilt 133, Sayı 3, 2020, s.920-1009.
- “State Primary Election Types”, *National Conference of State Legislatures*, <https://www.ncsl.org/elections-and-campaigns/state-primary-election-types#closed> (Son Güncellenme Tarihi: 6 Şubat 2024; Erişim Tarihi: 22 Şubat 2025).
- Şensoy, Sedat, “Şerh”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Cilt 38, s.558-559.
- Tanör, Bülent, *Osmanlı-Türk Anayasal Gelişmeleri (1789-1980)*, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 1. Baskı, 1998.
- Tanpınar, Ahmet Hamdi, *Bütün Şiirleri*, İstanbul, Dergâh Yayınları, 31. Baskı, Temmuz 2022.
- — *On Dokuzuncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, Haz. Abdullah Uçman, İstanbul, Dergâh Yayınları, 30. Baskı, 2019.
- Taylor, Paul, “Campaign Reform and the Failure of Leadership”, *Penn National Commission*, <https://www.upenn.edu/static/pnc/taylor.html> (Yayın Tarihi: 11 Haziran 1997).
- Tecimer, Cem, “Anayasal Amnezi: Anayasa Mahkemesinin İçtihat Seçiciliği Üzerine Bir Deneme”, *Anayasa.gen.tr*, <https://www.anayasa.gen.tr/tecimer-4.pdf> (Yayın Tarihi: 28 Kasım 2023).
- Tevfik Fikret, *Rûbab-ı Şikeste*, İstanbul, Tanin Matbaası, 1326 [1908?].
- Teziç, Erdoğan, *Anayasa Hukuku*, İstanbul, Beta, 13. Baskı, 2009.
- — *Anayasa Hukuku*, İstanbul, Beta, 21. Baskı, 2017.
- The Bluebook: A Uniform System of Citation*, Cambridge, M.A., The Harvard Law Review Association, 21. Baskı, 2020.

- The Editors of Encyclopedica Britannica, “United States presidential election of 1932”, *Britannica*, <https://www.britannica.com/event/United-States-presidential-election-of-1932> (Erişim Tarihi: 21 Şubat 2025).
- The Supreme Court of the United States: Its Beginnings & Its Justices 1790-1991*, Washington, D.C., Commission on the Bicentennial of the United States Constitution, 1992.
- Tribe, Laurence H., *American Constitutional Law*, New York, Foundation Press, 3. Baskı, 2000, Cilt I.
- Türk Hukuk Kurumu, *Türk Hukuk Lûgati*, Ankara, Maarif Matbaası, 1944.
- “Vetoes, 1789 to Present”, *United States Senate*, <https://www.senate.gov/legislative/vetoes/vetoCounts.htm> (Erişim Tarihi: 22 Şubat 2025).
- Waldstreicher, David L., “Independence Day”, *Britannica*, <https://www.britannica.com/topic/Independence-Day-United-States-holiday> (Son Güncellenme Tarihi: 6 Şubat 2025, Erişim Tarihi: 21 Şubat 2025).
- Weaver Jr., Warren, “’72 Election Set Spending Record”, *New York Times*, <https://www.nytimes.com/1976/04/25/archives/72-election-set-spending-record-137-million-went-for-major-parties.html> (Yayın Tarihi: 25 Nisan 1976).
- “What is a subcite?”, *Harvard Law School Library*, <https://asklib.law.harvard.edu/faq/115299> (Yayın Tarihi: 8 Mayıs 2020).
- “What Is the Balance of Convenience?”, *Rest The Case*, <https://restthecase.com/knowledge-bank/what-is-balance-of-convenience> (Yayın Tarihi: 24 Aralık 2024).
- Yörük, Ali Adem, “İlk Hukuk Lügatlerimiz (1870-1928)”, *Türk Hukuk Tarihi Araştırmaları*, Sayı 2, 2006, s.99-128.
- “1960”, *The American Presidency Project*, <https://www.presidency.ucsb.edu/statistics/elections/1960> (Erişim Tarihi: 22 Şubat 2025).
- “2011 Florida Statutes”, *The Florida Senate*, <https://www.flsenate.gov/Laws/Statutes/2011/101.021> (Erişim Tarihi: 22 Şubat 2025).

BU MAKALEYE AŞAĞIDAKİ ŞEKİLDE ATIF YAPILMASI ÖNERİLİR:

Cem Tecimer, “Erdoğan Teziç’in *Anayasa Hukuku* Kitabına Yanlış-Doğru Cetveli Koymak” (www.anayasa.gen.tr/tecimer-6.pdf) (Yayın Tarihi: 28 Şubat 2025).

(c) Cem Tecimer, 2025.

Bu Sayfa: www.anayasa.gen.tr/tecimer-6.pdf

Bu Sayfanın Yayın Tarihi: 28 Şubat 2025

Ana Sayfa: www.anayasa.gen.tr

Ana Sayfa Editör: Kemal Gözler

Ana Sayfa Editörü Adresi:

kgozler1@hotmail.com